

Τὸ μυστήριον

Ταπεινοὶ γέροντες ὄλοισιν τὸ γόνυ
Ἐμπροσθὰ ἔς τὴν ἀμίμητον εἰκόνα
Ποῦ μαγεύει καὶ νοῦ καὶ καρδιά,
Ὅπου λάμπει σὰν νάτανε ἀστέρι
Κι' ὅπου ἐκρέμασε ἀγνώριστο χέρι
Ἐστὴ φτωχὴ καὶ μικρούλα ἐκκλησιά.

Ἐστὴν εἰκόνα ξανοίγουν τὰ μάτια
Τ' οὐρανοῦ τὰ κρυφὰ μονοπάτια
Καὶ τὸ φῶς τὸ κρυφὸ τ' οὐρανοῦ,
Καὶ τὰ πλῆθη πυκνόνουν, πυκνόνουν
Κι' ἀφ' τὰ μάτια δειλὰ φανερόνουν
Τῆς καρδιάς τὴ μαγεία καὶ τοῦ νοῦ.

Μιά φωνὴ βραχνιασμένη ἀγροικιέται
Κ' ἓνας νιδὸς λυπημένος πετιέται,
Ταπεινὸς καὶ μὲ πρόσωπο ἀχνὸ
Δακρυσιμένος τὸ χέρι του ἀπλόνει,
Τὸ κεφάλι σιγὰ χαμπλόνει
Μὲ τὴν κόμην λυτὴ ἔστὸ λαιμό.

—Σκλῆρὸ κόσμω, πεινῶ — ψιθυρίζει,
Μὰ καθένας τὸ βλέμμα γυρίζει
Καὶ γελῶντας, τὸ δόλιο κυττᾶ.

—Σκλῆρὸ κόσμω, πεθαίνω — φωνάζει
Καὶ καθένας μὲ πόθο κυττάζει
Καὶ θαναμάζει τὴ θεία ζωγραφιά.

Πολλαῖς μέραις περάσαν κι' ἀκόμα
Ἐκεῖ τρέχουν μ' ὀλάνοικτο στόμα
Κόραις, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ,
Ὅταν ὄλοισιν σωπαίνουν, κινιούνηται,
Ψαλμωδιαῖς νεκρικαῖς ἀγροικοῦνηται
Καὶ μιὰ κάσα προβαίνει σιγὰ.

Τὸ νεκρὸ κατεδάσαν ἔστὸ χῶμα,
Μὰ κανένα ἀγροικίθηκε στόμα
Νὰ μιλήσῃ νὰ πῆ μιὰν εὐχή.
Ἐστὴν εἰκόνα ἦσαν ὄλοισιν γυρμένοι,
Σιωπηλοὶ μὲ καρδιά μαγεμένη
Κι' ὁ καθένας νὰ μάθῃ ποθεῖ

Τὸν τεχνίτη ποῦ δείχνει ἔστὰ μάτια
Τ' οὐρανοῦ τὰ κρυφὰ μονοπάτια
Κι' ὅ,τι μέσα τ' ἀπέφαντο κλεῖ·
Μὰ τοῦ νοῦ τὸ φρικτὸ τὸ μαρτύριον,
Τῆς ψυχῆς τὸ μεγάλο μυστήριον
Ἐνας τάφος κρυμμένο κρατεῖ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΥΡΩΚΗΣ

Ἡ ΞΕΝΗ ΤΟΥ 1854⁽¹⁾

Η'.

Ἔσι! Ἡ δύο φριχταῖς ἡμέραις ἡ 14 καὶ ἡ 15
Νοεμβρίου.

Κι' αὐταῖς ἡ προσευχαῖς κι' αὐταῖς ἡ λιτανεῖαις
ἀνάρρησαν, ἔπαυσαν τότε.

Ἐστὴ τὴν ἐπίμονη καταστροφή, ὁ πολυβασα-
νισμένος λαὸς, ποῦ σπαρτάριζε στοῦ θανάτου τὰ
νόχια, ἐπίστεψε πῶς ἡ Θεῖα Δύναμις ἐτράβηξε
πλεῖα χέρι ἀπὸ πάνω του,⁽²⁾ πῶς ὁ Θεὸς ἦταν
πραγματικῶς ἐκδικητής. Ἐτσι ἐξέρενε τῆς καρ-
διάς ἡ ἀπελπισία. Γιατὶ ἐσήκωνε τὰ μάτια στὸν
οὐρανὸ τὸ συννεφοσκεπασμένο καὶ βλέποντας τὴ
σκοτεινιά του ἐνόμιζε, ὅτι κάτι τοῦ ἔλεγε «Καὶ
ἀπὸ Ψηλά περίμενε μαυρίλα», καὶ στὴ σιωπὴ του
τὴ στιγμὴν ἐδιάβαζε, «Κουρὸς ὁ Θεὸς στοῦ πόνου
σου τὴ σπαραχτικὴ κραυγὴ».

Καὶ κάτω στὴν πόλιν βουβαμάρα καὶ ἐρήμωση
στοὺς περισσότερους δρόμους, ὅπου ἔσφιγγε τὴν
καρδίαν ἀπὸ τρομάρα περισσότερο ἀπὸ τὰ πλεῖα
φρικτὰ θεάματα τῆς ἀγωνίας ἐκείνων ποῦ ξεψυ-
χοῦσαν.

Ἐστὴν ἀγωνία ὑπάρχει ἀκόμα ζωὴ. Ζωὴ ποῦ
παλεύει στῆθος μὲ στῆθος, ζητώντας νὰ νικήσῃ τὸ
Θάνατο.

Κι' αὐτὸ τὸ ἀγχομαχητὸ εἶναι θάρρος μπροστὰ
στὴ σιωπὴ τὴ στιγμὴν ποῦ βασιλεύει μέρα μεση-
μέρι στὴν πόλιν. Εἶναι πολὺ ἄγριο νὰ ἀκούσῃς μονάχα
τὰ δικὰ σου βήματα νὰ χτυποῦν ἀπάνω στὸ λιθό-
στρωτο.

Ἄλλους δρόμους τοὺς ἐρήμωσε ἡ φυγὴ· σὲ ἄλ-
λους ἐπέρασε ἀπὸ ἄκρη σ' ἄκρη τὸ σακκοῦλι τῆς
ἀνεμότρατας τοῦ Θανάτου καὶ ἐξεπάτωσε κάθε ὑ-
παρξί, μικρὴ μεγάλη. Σαχάρα, στέππα μέσα σὲ
πόλιν, νὰ μὴν ἀξιώθῃ ποτὲ κανεὶς νὰ τὴν ἰδῇ.

Ὅσο φτηνὸς ἦταν ὁ θάνατος, τόσο ἀκριβὴ ἦταν
ἡ ταφή.

Στὸ νεκροταφεῖο κάθε στιγμὴ καυγάδες περισ-
σότερο γιὰ τοὺς μοναχοὺς τάφους. Γιὰ ἄλλους
ἐτοιμάζονταν οἱ λάκκοι κι' ἄλλοι πρόφθαναν καὶ
τοὺς ἐγέμιζαν⁽³⁾. Πολλαῖς φοραῖς πάλιν, μάλιστα

(1) Ἰδε σελ. 83.

(2) Θεοκυδ. 2. 52. «Ἐπερβιαζομένου γὰρ τοῦ κακοῦ
ὡς ἀνθρώπου, οὐκ ἔχοντες ὅτι γένωνται ἐς ὀλιγοῦραν ἐτρά-
ποντο καὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων ὁμοίως».

(3) Θεοκυδ. 2. 52. «Νόμοι τε πάντες ζυνοταράθησαν
ὡς ἐχρῶντο πρότερον περὶ τὰς ταφάς. Ἐθαπτόν δὲ ὡς
ἕκαστος ἐδύνατο. Καὶ πολλοὶ ἐς ἀνασχύντους θήκας ἐτρά-
ποντο σπάνει τῶν ἐπιτηδείων διὰ τὸ συχνοῦς ἤδη προτε-

τὸ βράδυ, ἐνῶ ἔρθανε τὸ φορτωμένο ἀμάξι· δὲν εὗρισκε λάκκο. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐπολυκυτῆζε δὲ τοὺς νεκροφόρους. Ἐβγαζαν τὸ ἀραυπαδόξυλο, ἀνάστρεφον τὸ κάρο, καὶ τὴν αὐγὴ οἱ νεκροθάφταις, ἄς ἔκαναν καλὰ μὲ τὰ σωριασμένα κορμιά.

Τὸ φριχτότερο ὅμως ἦταν ἡ μεταφορὰ τῶν νεκρῶν ἀπὸ τὰ σπίτια. Τότε ἐφούντονε ἡ πλέον ἀγρία κερδοσκοπία. Λεπτὰ πολλὰ καὶ μπροστὰ πρὶν σηκώσουν τοὺς πεθαμένους οἱ νεκροφόροι· καὶ ὅπως στέκονται πολλαῖς φοραῖς ἡ φτωχογυναίκες στῆς πόρταις παρακαλῶντας τὸ κάρο ποῦ περνᾷ νὰ σηκώσουν τὰ σκουπίδιά τους. ἔτσι ἐγίνονταν τότε διὰ τοὺς νεκρούς.

Μία κακομοιρασμένη ξένη οἰκογένεια, κατοικοῦσε εἰς ἓνα ἰσόγειο. Ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὸ Ἔσπεν, ἀπομεινάρη τῶν φιλελλήνων τοῦ Πέτα, ἡ γυναίκα Ἑλληνίδα. Τὰ δύο τους παιδιὰ ἦσαν ἓνα κορίτσι δέκα χρόνων καὶ ἓνα ἀγόρι ὀχτώ. Ὁ ἄνδρας ἐκοίτουσαν δύο μέρας. Γιὰ τὴ μαύρη τους μοῖρα δὲν εἶχε σύντομη τὴν ἀγωνία. Καὶ ἐνῶ τὸν ἐστροφὸγύριζαν οἱ σπασμοὶ τῆς ἀρρώστιας παρακαλοῦσε τὴ γυναίκα του κλαίοντας νὰ φύγῃ μὲ τὰ παιδιὰ τους, νὰ τὰ γλυτώσῃ στὴν ἐξοχὴ. Κ' ἐκείνη· «Ἐ-γλύτωσαν», τοῦ λέει· «τὰ παιδιὰ, τὰ πῆρε ὁ καλὸς τους ὁ γείτονας ὁ μαραγκὸς μαζὺ μὲ τὰ δικὰ του στὸ Μενίδι». Ἄγιο ψέμμα· τὰ παιδιὰ θανάσιμα χτυπημένα ἀγκομαχοῦσαν δίπλα τὸ ἓνα μὲ τ' ἄλλο, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ. Ἀλλὰ γιὰ νὰ τοῦ φαρμακώσῃ τῆς ὑστεραῖς ὥραις του· Γιὰ νὰ ξεψυγῆσθαι νὰ τὸν σπαράξῃ τοῦ χρυσοῦ ζευγαριοῦ τους τ' ἀγύριστο ταξεῖδι·

Τὰ παιδιὰ πλεῖο τυχερὰ ἐφτεροῦγισαν γληγορῶτερα. Μέσα σὲ λίγη ὥρα ἐκοιμήθηκαν καὶ τὰ δύο. Κ' ὁ ἐτοιμοθάνατος πατέρας ὅλο νὰ ρωτᾷ τί νὰ γίνωνται, καὶ νὰ χαμογελάῃ μέσα στὴν ἀγωνία του μὲ τὴν ἰδέα, ὅτι ἔξω στῆς εὐμορφαις πρακινάδες ποῦ τρέχουν τώρα τὰ παιδάκια του δὲ φοβοῦνται τὴν ἀρρώστια.

Περνοῦσε τὸ ἀμάξι. Γιὰ νὰ τὰ βγάλῃ ἔπρεπε νὰ περάσῃ ἀπὸ τοῦ πατέρα τους τὴν κάμαρα. Ἡ Πολυεὐσπλαχγὴ τοῦ εἶχε στείλει ἀναίσθησια τὴ στιγμή ἐκείνη, κ' ἡ ἄμοιρη μάννα, κρατῶντας στὴν ἀγκαλιὰ τὰ ξεραμένα βλαστάρια του, ἐπέρασε πατώντας στὰ νύχια, σὰν κλέφτρα ποῦ γύμνασε τὸ σπῆτι, ἀπὸ ὅτι εἶχε πολὺτιμο.

Καὶ οἱ νεκροφόροι βλέποντάς την.

— Ἄ! Δύο εἶναι κυρά; Εἴκοσι δραχμὰς θὰ μᾶς δώσῃς.

— Σιγὰ μιλάτε γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ μὴν ἀκούσῃ ὁ δυστυχισμένος ὁ πατέρας τους. Λυπηθῆτε μὲ· δύο ρεγκίναις μονάχα ἔχω· πάρετε τὰ παιδάκια μου.

— Δὲν τὰ βλασταμόνευς καλλιτέρα κυρά;

Ἄλλ' ἐκείνη τὴ στιγμή ὁ ἄλλος εἶδε τὰ χρυσὰ σκολαρίκια της, ὅπου στὴν ἄξαφνη φουρτούνα δὲν θυμῆθηκε νὰ βγάλῃ.

θάναν σφίξιν· ἐπὶ πυρᾷ γὰρ ἀλλοτρίαις θάσαντες τοὺς νήσαντας οἱ μὲν ἐπιθέντες τὸν ἐαυτὸν νεκρὸν ὑψητόν, οἱ δὲ καιομένου ἄλλου ἄνωθεν ἐπιθελόντες ὄν φέροιεν ἀπῆσαν».

— Δὸς μας κ' αὐτὰ ποῦ ἔχεις στ' αὐτιά σου καὶ συμβιβαζόμεστε.

Ἐσκυψε τότε ἡ δύστυχη μάννα χαμηλά, καὶ σιγὰ σιγὰ, μὲ προσφύλαξι, ἀπόθεσε στὸ χῶμα τὰ παιδιὰ της. Ἐξεκρέμασε τὰ σκολαρίκια της καὶ τοὺς τὰ ἔδωσε.

— Καὶ τὸ δαχτυλίδι, Κυρά.

— Ἄ! τὴν ἀρχαῖον μου; Πάρτε την κ' αὐτὴν, δὲν μοῦ χρειάζεται πλεῖα.

— Φέρτε τώρα.

Τὰ ἐσήκωσε· τὰ ἐσφίξε στὴν ἀγκαλιὰ της, χωρὶς δάκρυα στὰ μάτια, χωρὶς λόγο νὰ προφέρῃ. Ἐκόλλησε μονάχα βαθειὰ τὰ χεῖλη της στὸ στόμα τους, ὄχι γιὰ νὰ τοὺς φουξῆζῃ ζωὴ, ἀλλὰ γιὰ νὰ ρουφῆζῃ ἀπὸ αὐτὰ τὸ θάνατο.

Τότε ἐξαφνα ἔβγαλε μιά σπαραχτικὴ φωνή, τόσο σπαραχτικὴ, ὅπου κ' αὐτοὶ οἱ νεκροφόροι ἀνατρίχιασαν. Ὅχι· δὲν ἐγελάστηκε. Τὰ δύο παιδιὰ μὲ ἓνα ξαφνικὸ ταναγμὸ ἐσφίχτηκαν στὴν ἀγκαλιὰ της. Ζωντανὰ λοιπὸν ἔστειλε τὰ παιδάκια της στὸν ἀσθέστη; Κ' ἐκείνα ἐτραντάζονταν καὶ τὴν ἐσφίγγαν περισσότερο, σὰν νὰ ἦθελαν νὰ πνίξουν τὴ μάννα ποῦ διώχνει τὰ παιδιὰ της.

Τότε κατέβηκαν ἀπὸ τ' ἀμάξι οἱ νεκροφόροι. Τὰ τράβηξαν ἀπὸ τὴ μητρικὴ ἀγκαλιὰ κ' ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς μὲ πονόψυχο ποῦ δὲν ἔμπορούσε κανεὶς νὰ περιμένῃ ἀπὸ αὐτόν. — Σῶπα τῆς λέει, δυστυχισμένη γυναίκα. Τὰ παιδιὰ σου εἶναι πεθαμένα γιὰ καλὰ. Μόνο τὴν ἔχει αὐτὴ τὴ χάρι· ἡ χολέρα, νὰ ἀφίνη τοὺς σπασμούς της, ὥραις πολλαῖς ὕστερα ἀπὸ τὸ ξεψύχημα. Πρῶτα ἐμᾶς ποῦ τὰ βλέπουμε αὐτὰ κάθε ὥρα.

Τὴν ἄλλη ἡμέρα, ὅταν τὸ ἴδιο ἀμάξι ἐσήκωσε τὸ ἀνδρόγυνο μὲ ἔρανο τῆς γειτονίας, ὁ ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἔκαμε αὐτὴ τὴ σωστὴ παρατήρησι. — Ἄν δὲν τῆς πέραμας ἔχθεις τὰ στολιδία, ἴσως μ' αὐτὰ θὰ μᾶς περνοῦσαν σήμερα οἱ γειτόνοι.

Θ'.

Καὶ ποῖος νὰ τὸ πιστέψῃ, ἡ ἐπίσημη ἐξουσία τοῦ θανάτου παράλυσε καὶ ἐνάρκωσε καὶ νόμους καὶ ἀσφάλεια καὶ κάθε ἀνθρώπινη Ἐξουσία καὶ ἐξεθάρεψε ὅλα τὰ κακοῦργα ἐνστικτα, ὅσα ὡς τότε ἐκρυβε τοῦ Νόμου ὁ φόβος. Τὴ φυλακὴ νὰ ροδηθῇ τώρα ὁ κλέφτης, ὁ βιαστής, ὁ φονιάς; καὶ ποῖα ἀρχὴ θὰ τὸν ἀνακαλύψῃ, καὶ ποῖος θὰ προφθάσῃ νὰ τὸν κυνηγήσῃ; ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἴδιος ἴσως τὴν ἰδίαν μέρα θὰ ξεφλήσῃ μὲ τὸ Χάρο (!). Γιὰ τοῦτο ὑπασπισταὶ τῆς Ἐπιδημίας ἐτρέχαν κατόπι της οἱ κακοῦργοι, σὰν ἐκείνα τὰ ἀνθρώπινα σαχάλια ποῦ σέρνονται πίσω ἀπὸ τοὺς στρατοὺς, καὶ τὴ νύχτα, στὴ σιωπῇ τοῦ θανάτου ποῦ ἀκολουθεῖ τὴ μάχη, στὴν ἐρημίαν ποῦ ἀπλόνει τὸ σκοτάδι, γυμνόνουν τοὺς σκοτωμένους. Ἔτσι, σὰν τὰ ὄνια τὸ ψοφῆμι, ἐμυρίζονταν σὲ

(!) Θουκυδ. 2. 53. «Θεῶν δὲ φόβος ἡ ἀνθρώπων νόμος οὐδεὶς ἀπειρεῖς, τὸ μὲν κρίνοντες ἐν ἑαυτοῖς καὶ σέβειν καὶ μή, ἐκ τοῦ πάντας ὄραν ἐν ἴσῳ ἀπολλυμένων, τῶν δὲ ἀμαρτημάτων οὐδεὶς ἐλπίζων μὲχρι τοῦ δίκην γενέσθαι βίου· ἂν τὴν τιμωρίαν ἀντιδοῦναι».

ποῖο σπίτι ἔστησε ἀφιλονεικῆτη τὴν ἐξουσία του ὁ θάνατος, σὲ ποῖο ἡ ἀγωνία παράλυε κάθε ἀντίστασι· ἔμπεναν καὶ κάθε λογῆς κακοῦργημα ποῦ φρίττει· ὁ λογισμὸς ἦταν τοῦ χειριοῦ τους. Κοντὰ σὲ ὅσα ἀπὸ στόματος ἀκούσα φριχτὰ, βεβαιώνει αὐτὰ καὶ μιά ἀφοσιωμένη καρδιά, ὅπου εἶχε ριχθῆ μέσα στὴν καταστροφὴ γιὰ νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ βοηθῇ. «Πόσαι περιουσίαι ἐξηφανίσθησαν (ἐγράφε τότε εἰς τὴν Ἀθηναίαν), πόσαι τραγικὰ σκηναὶ διεδραματίσθησαν, ὅταν ἐπάγοναν οἱ γονεῖς ἀπροστατέων τέκνων. Μοῦ τρέμει ἡ γαῖα, μοῦ πίπτει ὁ κλάμος... σύρω πυκνὸν πέπλον ἐπ' αὐτῶν».

Ἀλλὰ ἂν ἐξεκλώσασε φειδία ἡ φλογερὴ πνοὴ τοῦ Κακοῦ, μέσα σ' αὐτὸ τὸ γαλασμὸ ἐσήκωσε ἐπίσης τὸ μέτωπο περὶφρανο, φωτισμένο ἀπὸ ἄγιο στεράνι λαμπρὸ, ἡ ἀφοσίωσι, ἡ παληκαριά. Καὶ ἐβλεπες ξένους νὰ μπαίνουν στὰ σπίτια τῆς δυστυχίας νὰ βοηθοῦν, νὰ παρηγοροῦν, νὰ σταυρόνουν τὰ χεῖρα, νὰ κλίνουν μάτια γυαλωμένα ἀπὸ τὸ θάνατο, νὰ ἀνάθουν κεράκια, νὰ καίνε νεκρολίθων στὰ μαρμαρωμένα λείψανα. Ὅ, ἔχῃ νὰ πάντα καὶ ἡ Ἀρετὴ τοὺς στρατιώτας της! (1)

Ἔτσι στοὺς δρόμους ἐγύριζαν καὶ ἐμπαίναν στὰ σπίτια τῶν φτωχῶν, καὶ ἡ νυφάδες τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἑλέους ἡ ἀληθινῆς Ἀδελφαίς.

Νὰ τῆς ἐβλέπετε τῆς ἠρωϊκαῖς γυναῖκες, μεθυσιμένες ἀπὸ τὴν ἀγία μέθη ποῦ δίνει ἡ ἀγάπη, ἡ θυσία, ἡ ἐλεημοσύνη, πῶς ἐτρέχαν καὶ εἶδιναν ἄλλοῦ ποῦ πρόσθηναν τὴ ζωὴ, ἄλλοῦ τὴν παρηγοριά καὶ τὴν ἐγκαρτέρησι. Πόσοι ἐκοιμήθηκαν τὸν τελευταῖο ὕπνο γλυκὰ, ἀνώδυνα, μὲ ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι· στὰ χεῖρα τους, κυτίζοντας τῆς ἄγιας μορφῆς τους ποῦ τοὺς ἐδειχναν τὸν οὐρανό, ἐνῶ στὰ στήθη τους ἄφοβα ἐδέχοντο τοὺς φονικούς ἐμέτους τῆς χολέρας, ἐνῶ μὲ ἄγιο παρηγορητικὸ χαμόγελο ἐσκουπίζαν τὸν ἰδρώτα τοῦ θανάτου ἀπὸ τὰ παγωμένα μέτωπα, ἀπὸ τὰ δακρυσιμένα μάτια ποῦ ἐστυλόνονταν ἄξαφνα θολὰ, γυαλωμένα!

Καὶ ὅπου ἡ ἐπιδημία, ξεκληρίζοντας τοὺς μεγάλους, ἄφινε ἔρημα κλωσσοπούλα μικρὰ παιδάκια ἔλυναν τοῦ Ἑλέους ἡ Ἀδελφαίς δέματα μὲ μαῦρα φουστανάκια ποῦ εἶχαν μαζὺ τοὺς βραμμένα, τὰ ἔντυναν καὶ ἔπειτα ἄλλα στὴν ἀγκαλιὰ, ἄλλα ἀπὸ τὸ χεῖρ· τὰ ἐμάζευαν στὸ ἄσπλό τους.

Ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀγία νύμφη τοῦ Χριστοῦ νὰ ντύνετε μὲ μαῦρα τσίτια τὰ τρυφερὰ πεντάχρονα παιδάκια; Γιὰ τὸ κεφάλι τοῦ μικροῦ κοριτζίου ὅπου τὰ μαλλιάκια του δὲν ὀθάνουν ἀκόμα νὰ σμιζέτε τὴν πρώτη τους πλεξίδα, τὸ σκεπάζετε μὲ αὐτὰ τὰ μαῦρα, τὰ σκοτεινὰ μακντήλια; Ἄλλοίμονο! Ὅσα ζήσουν ἀπ' αὐτὰ θὰ ἔχουν πάντα τὸν καιρὸ νὰ μαυροφορέσουν. Δὲν εἶναι δὲ τόσο ἀνάρηαις ἡ συρραῖς στὸν κόσμον. Φθάνει νὰ περάσουν τὰ σύντομα τῆς ἡλικίας, ποῦ ἔχει πάντα σύντομο τὸ γέλιο, γιὰ νὰ φορέσουν πολλαῖς φοραῖς τὸ δικὸ τους τὸ πένθος. Ἐπειτα τί τὰ θέλει!

(1) Θουκυδ. 2. 51. «Οἱ ἀρετῆς μεταποιούμενοι αἰσχύνῃ ἡφείδουν σφῶν αὐτῶν, ἐπιόντες παρὰ φίλους, ἐπεὶ καὶ τὰς ὀλοφύρσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκεῖοι ἐξεκαμνον, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικώμενοι».

τὰ μαῦρα τὸ παιδί ποῦ δὲν θὰ ἀκούσῃ πλεῖα τὴ φωνὴ τοῦ πατέρα, ποῦ δὲν θὰ ἰδῇ τὴ γλυκεῖα τῆς μάννας μορφή; Ἄγ, τοῦ μικροῦ ὄρφανου, ὄχι τὸ κορμάκι, ἀλλὰ ἡ ἰδίαν ἡ ψυχὴ γιὰ πάντα εἶναι ντυμένη μαῦρα!

Πολλὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔρημα τὰ γύρεψαν ἔπειτα συγγενεῖς καὶ τὰ μάζωξαν· ἄλλα συνεκέντρωσε τῆς Μαρίας Ὑψηλάντου καὶ ἄλλων ὁμοίων της ἡ φιλανθρωπία εἰς τὸ Ἀμαλίσιον, τὸ ὁποῖον αὐτὰ πρῶτα ἐπερίθαλψε. Γιὰ μερικὰ ὅμως, ποῦ δὲν εὗρέθηκε, κανεὶς νὰ τὰ συλλογισθῇ, ἀπόμειναν μητέρες τοῦ Ἑλέους ἡ Ἀδελφαίς.

Ἀλλὰ γιὰ τὴν εὐεργεσία καὶ ἡ πλέον ἀγία νὰ ἔχῃ πολλαῖς φοραῖς καταστάλαγμα καὶ ἓνα πλάγιο σκοπὸ; Γιὰ τὸ τὸσο φτωχὸν διαμάντι τῆς ψυχῆς νὰ τὸ σκοτίζῃ πολλαῖς φοραῖς μαύρη βαθεῖα κηλίδα; Ἔτσι τίποτε δὲν εἶναι τέλειο σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, καὶ ἡ ἀγία γυναῖκες μέσα στὸ θρησκευτικὸ ἐνθουσιασμὸ τους, δὲν ἐκατάλαβαν πόσο ἄδικο εἶναι, πόσο σκληρὸ νὰ πέρνουν ἀπὸ τὰ ἀνυπεράσπιστα μικρὰ, ἀνταλλαγὴ τῆς σωτηρίας, ξαγορὰ τοῦ πιερού ψωμοῦ τῆς ἐλεημοσύνης, τὴν πίστι ποῦ γεννήθηκαν, χωρὶς καμμία ἀπὸ αὐτὰ τὰ καυμένα ἀντίστασι, χωρὶς νόσησι. Πάντα κακὸ ὁ προσηλυτισμός. Ἀλλ' ὁ μεγάλος, ἐλεύθερος, νοιώθει, κρίνει καὶ ἐκλέγει. Τὸ νὰ μαθίξῃ ὅμως κανεὶς τὸ μικρὸ ὄρφανό, ποῦ βρέθηκε στὰ χεῖρα του, νὰ λῆ τὸ Πάτερ ἡμῶν καὶ τὸ Παναγία Παρθένη σὲ γλώσσα ξένη, σὲ θρησκεία ξένη, ποῦ δὲν εἶναι τοῦ πατέρα καὶ τῆς μάννας ποῦ τὸ γέννησαν, εἶναι κάτι τι ὅπου δὲν ἀφίνει νὰ φυτρώσῃ στὴν καρδίαν τῆς εὐεργεσίας ὁ σπῶρας, ἡ εὐγνωμοσύνη.

Θὰ αἰσθάνονταν βέβαια διπλὴ τὴν ὀρφάνια τὰ ταλαίπωρα μικρὰ, ὅταν ἀνάμεσα στῆς μελωδίαις τοῦ ὄργανου, στῆς ἀρμονίας τῆς λατινικῆς ἀκολουθίας, ἐνθυμοῦντο σὰ γλυκὸ ὄνειρο τὴ μάννα τους, ὅταν τοὺς ἐσταύρωνε τὰ χεῖρα μπροστὰ σὲ μιά μαυρισμένη εἰκόνα τῆς Μεγαλόχαρης, ἀνάθοντας τὸ φτωχικὸ κερὶ στὸ ταπεινὸ ἐκκλησιδάκι τῆς γειτονίας, ὅπου ἔκαναν τὴν προσευχὴ στὴ γλώσσα τῆς δικῆς τους, στὴ γλώσσα ποῦ πρωτομίλησαν στὸν κόσμον.

[Ἐπειτα τὸ τέλος].

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ¹

ἩΘη Ἐπαρχιακά.

Τὴν μακρὰν λεωφόρον τοῦ Ἄμμου κατέλαμπεν ἀπὸ ἄκρον εἰς ἄκρον δι' ἐρυθρίζοντας ἀκόμη φωτὸς ὁ ἥλιος τοῦ Δεκεμβρίου, ὁ πρὸ μικροῦ ἀνυψωθείς ἐκ τοῦ ὀρίζοντος καὶ καταλάμπων τὴν ἐρρυτιδωμένην ἔκτασιν τῆς θαλάσσης. Αἱ ἀσθενεῖς του ἀκτίνες δὲν ἔσχον ἀκόμη κατὰ τοῦ ὑποψύχρου πρῶνου ἀέρος. Ἡ σειρὰ τῶν οἰκιῶν, μὲ τὰς συνεχεῖς στοᾶς ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐφαίνοντο κλειστὰ ἢ ἡμίανοικτα τὰ μαγαζεῖα, εἶχεν ὕψιν, ἀπέναντι τοῦ νέου ἡλίου, καθαρῖαν καὶ ἐορτάσιμον. Οἱ διαβάται, ἐργάται

προπάντων με τὰς ἐορτασίμους των ἐνδυμασίας, ἐβάδιζαν ἐσπευσμένως, ἄλλοι μὲν πρὸς τὰ κρεοπωλεῖα, ὅπου ἄφθονα παρτάσσοντο τὰ σφάγια τῆς Κυριακῆς, ἀνητημένα διὰ σιδηρῶν ἀρπαγῶν ἀπὸ ξυλίων ἰαρίων ἢ ἀποτεθειμένα ἐπὶ τῶν ὀγκωδῶν καὶ ἀξέστων τραπέζων, ἄλλοι δὲ πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, τοῦ ὁποῦ οἱ γλυκεῖς κώδωνες, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ κωδωνοστασίου ἐξέχυναν μίαν σεμνὴν μελωδίαν, βραυκαλίζουσαν τοὺς ἡμιαρπυζιζομένους κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην... Ὁ Γακουμάκης ἐπροχώρησε πρὸς τὴν Ἀγορὰν, ὅπου ἐκ τῶν πρώτων συνήτησε στρέφοντα τὰ νῶτα με τὰς χεῖρας ὀπισθεν καὶ παρατηροῦντα τὰ κρέατα, τὸν ἀγαπητόν του φίλον Χρῆστον Κατσουρέλαν.

«Ὠρες καλές!» τῷ ἐβρόντησεν ὀπισθεν.

«Ὡ μπογκιόρνο!» ἀνέκραξεν ὁ κύρ Χρῆστος «πῶς, ἀκόμα δὲν ἐψώνισες;»

— «Ὀχι τόρα ἦρθα. Ἐχει γιὰ μὰ τίποτσι καλό;

— «Ἄ δὲ ξέρω κ' ἐγώ; Ἐκεῖνο κ'εῖ τὸ πρόβειο, τὸ βλέπει; στογάζουμαι νᾶνε καλὸ γιὰ τὸ φούρνο.

— «Ἄ, φούρνους! ἐγὼ τὴν Κυριακὴν τρώω μανέστρα...»

— Ἀἰ, τότενες βουῖνὸ ἀπὸ τοῦτο δῶ.

— Πενῆντα τὸ βούκο! πενήντ'α!» ἀνέκραξε στεντορείως ὁ παχὺς καὶ ἐρυθραύχην κρεοπώλης ἀναπάλλων τὴν πελωρίαν του μάχαιραν. «Σιὸρ Γακουμάκη, κόπιασε! Σῶχω σήμερα πρᾶμμα ποῦ δὲν θὰ το λησμονήσης ποτέ σου!»

Ὁ Γακουμάκης ἀπεδέχθη τὴν πρόσκλησιν ἄφ' οὗ δὲ συνεζήτησε διὰ μακρῶν μετὰ τοῦ φίλου του περὶ τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ προτιμήσῃ, διέταξε τὸν κρεοπώλην νὰ του κόψῃ ὡς τρεῖς λίτρες.

— «Μωρ' ἀκρίθεια, σιὸρ Χρῆστο! Τ' εἶνε τοῦτο δῶ!» παρεπονέθη πρὸς τὸν φίλον του πληρόνων εἰς χαλκὸν τὸν κρεοπώλην καὶ παραλαμβάνων τῇ βοήθειᾳ φύλλου χάρτου τὸ τεμάχιον τοῦ κρέατος. «Τὸ πιστεύεις ποῦ ἔφτασα τὸ κρέας, μουσκάρι; γιὰ ραριτές, δύο μεγάλες τῆ λίτρα;

— Μπᾶ, ἀμὴ τί; ἐπροχτές. Ἄδὰ δὲν το θυμάμαι ἐγώ; Μὲ τοῦτες ἐδῶ τῇ ἀκρίθειες οὔτε κ' ἐγὼ δὲ ἤξερω ποῦ θὰ καταντήσουμε!»

Καὶ με τὸ ἀπόρρηγμα ἐκίνησεν ὁ ἐντιμὸς νοικοκύρης τὴν κεφαλήν, ὀγκῶδη καὶ πολὺμαλλον, καὶ ἐκίνηθη βαδίζων πλησίον τοῦ φίλου του. Μηλιανὸς ἀνέκλθεν συνείθισε νὰ ἐπιρρίπτῃ τὴν εὐθύνην τῶν κακῶν ὄλων ἐπὶ τῶν λουδαίων ὅσας δὲ τῷ ἐδίδοτο ἀφορμὴ νὰ τους ἐνθυμῆται, ἐπὶ τοῦ εὐτραפוῦς μελαγχρινοῦ προσώπου του διεχέετο χροιά τις ὑποπρασίνη, ὄλο γολῆ.

— «Πῶς λοιπὸν δὲν ψωνίζεις;» τὸν ἠρώτησεν ὁ Γακουμάκης.

— «Τόρα καὶ πλησιό! Ἐμένανε μοῦ ἐψώνισε ὁ Νιόνιος μου ἀπὸ ἀμπονόρα. Σὰν τὸν καλὸ τὸν νοικοκύρη, τὸ φαμελίτη ἄνθρωπο, ἐσηκώθηκε αὐγῆ, ἐψώνισε ὅ,τι ἐχρειαζότουνα στὸ σπιτί καὶ τόρα, γυιέ μου, πάει 'ς ἄλλο θέλημα δικό μου, τῇ δουλειᾷ. Ἀμὴ τί σοῦ φαίνεται; Δὲν σοῦ τῶπα πῶς δὲν τα καλομαθαίνω ἐγὼ τὰ ἀρχοντόπουλά μου;»

— Ἄντζι! τὰ καλομαθαίνεις, τοῦ Θεοῦ...

— Καὶ νὰ σου πῶ ἕνα λόγο, ἀφέντη, ποῦ δὲν

θὰν τὸνε πιστέψης; Ξέρει καλλίτερο' ἀπὸ μένανε νὰ ψωνίσῃ καὶ νὰ κάμῃ οὐλές του τῇ δουλειᾷ.»

Καὶ ἀφήρσε καὶ με τὰς δύο χεῖρας τὸν μαῦρόν του πλατύγουρον πῖλον καὶ τὸν ἐκράτησε δ' ὀλίγον ἀνάποδα παρὰ τὸ στῆθός του, ὥστε νὰ φανῇ ἡ ἰσχύρος καὶ λευκὴ του φόδρα. Τὸ κίνημα τοῦτο ἐσυνείθιζεν ὁ Κατσουρέλας κατὰ τὴν ἐξαγγελίαν τῶν ἀπροόπτων του.

— «Μάλιστα, φίλε μου, μάλιστα!» ἀπήντησεν ὁ Γακουμάκης σταματῶν. «Τὸ πιστεύω. Ἡ νέα γενεὰ εἶνε πολὺ ἐξυπνη, πολὺ. Βλέπω ἐκεῖνη τὴν ἐγγόνα μου... Πῶς δὲ μας ἀκοῦνε ἐμᾶς τοῦ γέρους καμμία βολά, μὰ τί νὰ γένῃ; Δὲν μοῦ κάνεις τῇ χάρι; νὰ πᾶμε ἔτσι κομμάτι; νὰ πάρω καὶ ἕνα μᾶτσο σέλινο;»

— Μπράβο! ἔ καὶ λεμόνια, ἂν θέλῃς.

— Λεμόνια ὄχι, ἔχω στὸ σπιτί.

Ἡγόρασαν τὸ σέλινο καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των ἀργά, συνομιλοῦντες. Τὸ κρέας δὲν ἦτο βάρος ὀχληρὸν διὰ τὸν Γακουμάκη. Ἀπεναντίας τὸ ἐκράτει κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἀστῶν ἐπιδεικτικῶς, ὡς τὸ ἔμβλημα τῆς εὐπορίας καὶ τῆς νοικοκυροσύνης καὶ δὲν ἐλυπεῖτο διόλου ἂν ἡ ἐπίδειξις αὐτῆ παρατείνετο. Ἐπειτα ὁ φίλος, τὸν ὁποῖον εἶχε παρὰ τὸ πλευρόν του, δὲν ἦτο ὁ τυγῶν. Ἦτο ὁ Χρῆστος ὁ Κατσουρέλας, ὁ ἐπίδοξος συμπεθέρος του, εἰς τὴν λεπτήν δὲ θέσιν εἰς τὴν ὁποῖαν εὕρισκοντο τὰ πράγματά των, ἦτο δυσχερὲς νὰ τον ἀφήσῃ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὶν ἢ θέλον ἐξαντλήσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀσήμαντα πρῶινά, ὅσα εἶχον νὰ εἴπουν. Ἡ ἐλαχίστη παρατυπία ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ μετὰ τῶν ψυχρότητα ἀνεπανόρθωτον. Πρὸ πάντων ἐκ μέρους τοῦ Γακουμάκη, διότι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀναβάλλων αἰωνίως καὶ ὑπὸ προσφάσεις μυρίας, — στάσου νὰ ἰδοῦμε... νὰ περάσῃ ὁ χειμῶνας... νὰ ἐτοιμασοῦμε ἀκόμα...— γάμον συμφωνημένον μετὰ τῶν πρὸ πολλοῦ, ὡς νὰ ἐλυπεῖτο νὰ μετρήσῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ φίλου του χρήματα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ τέλους δὲν ἦσαν ἰδικά του.

— «Ἐφτοῦνοι ποῦ ἔχουνε παράδες ἔτσι εἶνε, παιδί μου,» ἔλεγε διὰ τοῦτο πρὸς τὸν Νιόνιον τοῦ ὁ Κατσουρέλας. «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐνθουσιασμό μεγάλο, ναί, ναί, ναί, μπράβο, ὅ,τι θέλετε, καὶ ἔτσι ἔρθουνε εἰς τὰ πράγματα βγάνουν ὅζω χίλιες δυσκολίες. Ἐγὼ δὲν πιστεύω ἐκεῖνο ποῦ μας εἶπανε, πῶς ἡ δυσκολία εἶνε ἀπὸ μέρος τῇ κοπέλας; οὐλα ὁ γέρος τὰ κάνει, βεβαιώσου. Μὰ στὸ ὕστερο τί χρεῖα ἔχουμε καὶ μεῖς; Ἄν θέλουμε, ἐδῶ εἰμασθε' ἂν δὲν θέλουμε, τραβᾶμε τῇ δουλειᾷ μας. Ἄδὰ μᾶς ἔχουνε μαρκαδους;»

Πράγματι ὁμως ἦτο ἀμήχανος πολὺ ἡ θέσις τοῦ Γακουμάκη καὶ ἂν ἤξευρε τὰ διατρέχοντα ὁ Κατσουρέλας δὲν θὰ ἔσπευδε νὰ τον καταδικάσῃ. Μὰ ἔλα τόρα, ἠμποροῦσεν, ὅταν ἐκεῖνος π.χ. τῷ παρεπονέτο διὰ τὴν ἀναβολὴν, προβάλλων ὡς ἐπιχείρημα ἀκαταμάχητον τὸν σφοδρὸν ἔρωτα τῶν νέων:

«Τὰ παιδιὰ ἀγαπιοῦνται, γλέπει, ἀγαπιοῦνται»—

ἠμποροῦσεν ὁ ἄλλος νὰ τῷ ἀπαντήσῃ:

«Ἡ Μαργαρίτα μου δὲν μπορεῖ νὰ τον ἰδῇ τὸ

Νιόνιο σου καὶ ζητᾶω καιρὸ νὰ την καταπαίσω;»

«Ὀλαί αἱ προσφάσεις, τὰς ὁποίας ὁ καλοπροαίρετος Γακουμάκης μετεχειρίζετο, δὲν ἦσαν παρὰ ἐσπλαγγικαὶ συγκαλύψεις τῆς ἀποτόμου, τῆς σκληρῆς ἐκείνης αἰτίας, τὴν ὁποῖαν ὁ πατρικὸς ἐγωισμὸς δὲν ἦτο βέβαια δυνατὸν οὔτε νὰ ὑποπτεῖται οὔτε κἂν νὰ πιστεῖται. Διότι τὴν εἶχε τὴν πετριὰ ὁ κύρ Χρῆστος, τὴν εἶχε στὰ γιομάτα. Ὁ γυιὸς του ἦταν στὸν κόσμον καὶ ἄλλος δὲν ἦταν. Ἄ δὲ εἶχε, μάτια μου, ἡ χώρα δεύτερο παιδί σὰν τὸ Νιόνιο; Μὰ μὴ ὄμορφος, μὰ μὴ λεβέντης, μὰ μὴ ἐξυπνος ποῦ νὰ μὴ τὸνε γελᾷ Πάπας, μὰ μὴ νοικοκύρης στὸ λεφτό, μὰ μὴ γραμματισμένος μιράκοιο, μὰ μὴ καλὸς ἕνα χρυσάφι; Τί τοῦ ἔλειπε, τί; Πῶς δὲν ἦταν παναπῆ, ἀπὸ μεγάλη φαμελιά; Χρ! φάσκελα νάχουνε οὐλα τᾶρχοντόπουλα μπροστὰ στὸ Νιόνιο του,—οἱ ψωρογιατροὶ καὶ οἱ ψωροδικηγόροι ποῦ δὲν ἤξέρουνε δύο καὶ δύο... Τὸ κεφάλι: σήμερα κάνει τῇ φαμελιά.»

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Νιόνιος αὐτὸς ἦτο ἐκ τῶν υἱῶν οἱ ὁποῖοι γεννῶνται ἐπίτηδες διὰ νὰ εὐχαριστοῦν τοὺς γονεῖς. Μετρίας διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλ' ἀνωτέρας κἀπως τῆς τοῦ πατρὸς του, ὥστε εἰς αὐτὸν νὰ φαίνεται εἰς ἄκρον ὑπέροχος φύσις, ἡσυχας, φρόνιμος, ἄνευ φίλων, ἄνευ ἐξόδων, ἄνευ οὐδεμιᾶς πολυτελείας, ὁ Νιόνιος, ὅπως συνείθισε νὰ κολουθῇ πάντοτε τὸν πατέρα του καθ' ὁδὸν ἀπὸ μικρὸς, ἠκολούθησε καὶ τὰς ἰδέας του καὶ τὸ ἐπάγγελμά του. Ὁ Κατσουρέλας πατὴρ ἦτο ξυλέμπορος καὶ ὁ Κατσουρέλας υἱὸς ἐπίσης. Ἐφαίνετο ὡς ἀληθῆς παραφυᾶς τοῦ πατρὸς του ὁ νέος, μέλλουσα νὰ ἀναπτύχῃ καὶ νὰ νικηκαταστήσῃ τὸ δένδρον ξηραίνόμενον. Ἀπὸ τῆς χυδαίας φυσιογνωμίας μέχρι τῆς ἀκόμψου ἐνδυμασίας, ἀπὸ τῆς φωνῆς μέχρι τῶν κινήματων, ἀπὸ τῶν σκέψεων μέχρι τῶν ἐξεων, ὁ εἰς ἦτο ἔκτυπον τοῦ ἄλλου. Ὁ νοικοκύρης ἔκαμε νοικοκυρόπουλο. Μὲ τὴν μικρὰν διαφορὰν ὅτι ὁ υἱὸς, προοδεύσας φαίνεται διὰ τῆς ἐξελιξέως, ὑπερέβαλε κατὰ βαθμὸν τὸν πατέρα εἰς τινὰς ἰδιότητας ἦτο π.χ. περισσότερον ἐξυπνος, περισσότερον κερδοσκοπὸς, περισσότερον φιλόργυρος, περισσότερον παχὺς καὶ στοργυλοπρόσωπος, περισσότερον ταπεινός, περισσότερον ἐλεεινός, περισσότερον γελοῖος. Αὐτὴ δὲ ἦτο πρὸ πάντων ἡ κρίσις τῆς Μαργαρίτας, καὶ νομίζομεν ὅτι προκειμένου περὶ νέου δὲν ὑπάρχει ἀσφαλέςτερον κριτήριον ἀπὸ τῆς νεανίδας, ἡ ὁποῖα ἔχει λόγους νὰ ἐνδιαφέρεται...

*

Ὅταν μετὰ διαφορὸς ἐλιγμοὺς καὶ ἀρκετὴν ὥραν, ὁ Γακουμάκης Στέφας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ σκυθρωπάσας ἐκ νέου, παρέδωκεν εἰς τὴν σιὸρα Νένη τὰ ὀψώνια, εὔρε τὴν Γακουμάκαιναν εἰς τὴν σάλαν, περιμένουσαν νὰ τελειώσῃ τὸν καλλωπισμὸν τῆς ἡ Μαργαρίτα διὰ νὰ ὑπάγουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ γραῖα ἀστὴ ἐφόρει μαῦρην ἐσθῆτα πολὺπτυχον ἄνευ κοσμημάτων οὐδενός καὶ μαυδύλον εἰς τὴν κεφαλὴν ὁμοίochρωμον κροσσωτόν, διανθῆς, μὲ μύτην ὀπίσω φθάνουσαν

σχεδὸν μέχρι τῶν ποδῶν τῆς. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἐπίσημος περιβολὴ τῆς, ἐν τῇ καθάρῃ αὐτῆς ἀπλότητι ἐμπεδοῦσα τὴν ἰδέαν τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀγαθότητος, τῆς γλυκύτητος, τὴν ὁποῖαν ἐνέπνεεν ἡ ἡρεμία ἡ ἐπιχευμένη ἐπὶ τοῦ λευκοτάτου προσώπου τῆς γυναικός, μὲ τὴν μόλις διαφαινομένην κόμην, μελανὴν ἔτι καὶ λείαν, χωρισμένην καὶ διηυθετημένην ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐπιμελῶς.

«Ἐκεῖνη περιμένεις;» τὴν ἠρώτησεν ὁ Γακουμάκης, ὄχι ἀπρόθυμος νὰ ροχίσῃ νέον κατ' ἐκεῖνην φιλιππικόν.

«Δὲν πειράζει, εἶνε ἀμπονόρα ἀκόμα» ἀπήντησεν ἡ γυνή, φοροῦσα ἀργὰ τὰ μεταξόπλακτα χειροκτιᾶ τῆς. «Τοῦ λόγου σου δὲν θὰ κοπιᾶσης;

— Ἀἰ, νὰν το πῆς τῇ γκόννας σου, ποῦ κοντεύει νὰ με κάμῃ Ὁθραῖο. Καὶ ποῦ ἔχω ἄλλο μούτρα ἐγὼ γιὰ ἐκκλησία!»

Καὶ ὡσεὶ μεταμεληθεὶς ἀμέσως διὰ τὸν πολὺ σκληρὸν λόγον:

«Δὲν ἐθάρσε ἀκόμη μὲ τὴ μία» εἶπεν ἐρωτηματικῶς.

«Ὅσκι, δύο ἀσένια ἔδωκε.»

— Κοπιᾶστε σεις ναῦρετε στασιδί καὶ ἔτσι βαρέση μὲ τὴ μία ἔρχουμαι.

— Καλὰ, δώσέ μου τόρα τίποτσι λιανιά γιὰ τοῦ φτωχοῦ, γιατί δὲν μου φτάνουνε...»

Καὶ ὁ Γακουμάκης, ἀφ' οὗ ἐμέτρησεν εἰς τὴν συμβίαν του δεκαπέντε μονόλεπτα, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του, ὅπου ἀφαιρέσας μόνον τὸ μπερετόνι του, ἐξηπλώθη ἐπὶ μιᾶς πολυθρόνας νὰ ἀναπαυθῇ.

Διὰ τοῦ μικροῦ παραθύρου, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἐφαίνοντο ἀκίνητα τὰ ὑψηλὰ δένδρα τοῦ ἀπέναντι κήπου, εἰσῆρχοντο αἱ πλάγαι ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, χλιαραὶ, γλυκεῖαι, ἐπιρρίπτουσαι ἐπὶ τῶν σανίδων τοῦ δαπέδου ἐπίμηκες τὸ ἴνδαγμα τῶν κλειστῶν ὑαλοπινάκων. Ἰδιάζουσα προσέβαλλεν ἡ ὁσμὴ τοῦ γεροντικοῦ κοιτῶνος καὶ ἡ ὄψις ἡ πρῶινῃ ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς εὐρείας κλίνης, τῆς ὁποίας αἱ μὲν σινδῶναί καὶ τὸ ἐράπλωμα εἶχον ἀπαχθῆ ἐκείθεν νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν ἥλιον, αἱ δὲ στρωματὰ ἀπέκειντο ἐπὶ τῆς σιδηρᾶς ἐσχάρας κιλινδροποιημένα καὶ συσσωρευμένα εἰς τὸ ἐν μέρος, στρωματὰ ἐξ ἐντοπίου λευκοῦ ὑφάσματος μὲ ραβδώσεις κυανᾶς. Ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἄνωθεν τῆς προκεφαλίδος, ἐκρέμαντο σύμβολα τῆς ἀμιάντου συζυγικῆς κλίνης, τὰ στέφανα, καὶ κάτωθεν, συνεστραμμένα ἐλικοειδῶς αἱ λαμπάδες τοῦ πρὸ πεντηκονταετίας γάμου, τὸ ὄλον ἀθέατον ἐντὸς θήκης ἐξ ὑφάσματος κιτρινοῦ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ χρόνου. Ἡ παράπλευρος γωνία κατεῖχετο ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα, τὴν ἰδικιτέραν λατρείαν τῆς Γακουμάκαινας, ἡ ὁποῖα τὸν κοιτῶνά τῆς ἐννοοῦσε ναόν. Τραπέζιον γωνιαῖον μονόπουν, καρφωμένον ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὡς εἶδος ἀγίας Τραπεζῆς, συγκεκράτει δύο μανουάλια ἐξ ὑδροαργυρωμένης ὑάλου, μίαν ρουγέραν ἀργυρᾶν, ἐν λιθανιστήριον πῆλινον καὶ τᾶλλα χειρῶδη τῆς σικιακῆς λατρείας. Ἐδῶ ὁ παπᾶς τῆς, τὸν ὁποῖον ἀγαποῦσεν εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν Γακουμάκη τῆς, τῆς ἔκαμε τὸν ἀγιασμόν, ἐκτάκτως τὸ Εὐχέλαιον καὶ ὄλον τὸν Δεκαπενταύγουστον τὰς Πα-

ρακλήσεις. Από της όροφης άνηρημένον έφεγγεν άκοίμητον κανδήλιον σφαιροειδές, άναβαίνον και καταβαίνον διά τροχαλέας, της οποίας ό χειρισμός ήτο τρυφή άνεκλάλητα διά τά παιδιά του νηπιαγωγείου, όλισθαίνοντα ένίοτε μέ όλας τās άπαγορεύσεις και μέχρι του ίερού εκείνου κρησφυγέτου. Το δέ φως του άντανεκλάτο κάτωχρον τήν ήμέραν και έρυθρίζον τήν νύκτα επί των στιλπνών επιφανειών του άγιολογίου εκείνου, επάνω εις Παναγίας μέ άργυρά ύποκάμισα, εις Χριστούς μέ χρυσά άκτινωτά, εις Τρίμορφα, εις Άγίους, εις Όσίαις, εις Μάρτυρας, όλον τόν ίερόν εκείνον κόσμον, τόν κακόμορφον, τόν ξηρόν και καπνισμένον από τά συχνά θυμιάματα, τόν όποϊον έβλασφήμουν μεγαλοφώνως εις τās ταβέρνας της γειτονείας, περισσότεροι άφ' όσους τόν είχον πράγματι εις τās καρδιάς των.

Αντιθέτως προς τήν γωνίαν ταύτην, έδωθεν της κλίνης και πλησίον του παραθύρου, εκείτο τό γραφείον του Γιακουμάκη ή μάλλον έν πανέπιπλον άνώνυμον, ιδιόρρυθμον, παμπάλαιον, συγκείμενον από τραπέζιον, γραφείον, έρμάριον κάτω και μικράν βιβλιοθήκην επάνω. Η έρευνα της Σφριγγός αυτής των επίπλων θά ήτο ίκανή να διεγείρη τήν εκπληξιν και του άναίσθητοτέρου διά τήν ζωήραν ποικιλίαν και αντίθεσιν των έν αυτή άποθηκευμένων. Χειρουργικά εργαλεία έντός σάκκων δερματίνων, φάρμακα έντός φιαλιδίων πολυχρώμων, πλακίδια χρωμάτων ήμιαναλελυμένα, χρυσά κοσμήματα γυναικεία, έγγραφα διακοσίων έτών εύρωτιώντα, καρποί ξηροί προαιώνιοι λησμονημένοι, γραφίδες και μελανοδοχεία υπερετήσαντα τρεις γενεάς, βιβλία παλαιά σητόδρωτα, νεώτερα φυλλάδια και τόμοι, μέχρι των προχθαινών έφημεριδών τās οποίας εκόμισεν έξ Αθηνών τό χθεσινόν ταχυδρομείον, μέχρι της δροσεράς άνθοδέσμης, τήν όποίαν τῷ έφερε τήν πρωίαν ό άνθοπώλης, —ίδου τό φοβερόν φύρδην-μύγδην, ό κυκλών τόν όποϊον ένέκλειον τά πολλά και κονισαλέα διαμερίσματα του επίπλου. Αλλά μετ' αυτού ένέκλειον και μίαν ιστορίαν, κοινωνικήν και ήθικήν, τήν ιστορίαν του κητόρος. Αυτήν δέ θάναπραστήσωμεν τόρα, ως μάς την διηγούνται εύγλωττως τά ποικίλα αυτά αντικείμενα, έπωφελούμενοι των στιγμών κατά τās οποίας ό Γιακουμάκης εξηπλωμένος επί της πολυθρόνας του, διατρέχει τās τελευταίας Παλιγγενεσίας και περιμένει τήν ώρα τής εκκλησίας.

*

Ο Ίακωβος Στέφας ήτο υίός του Άγγελου Στέφα, γνωστοτέρου υπό τήν επωνυμίαν «ό Αντζολής», κουρέως περιφήμου εις τόν καιρόν του διά τήν εύνοιαν τήν όποίαν έτρεφε προς αυτόν τό άρχοντολόγιον και διά τήν κωμικήν του έφευρετικότητα. Μεταξύ των πρώτων ζωγραφικών δοκιμιών του Γιακουμάκη, εύρίσκειται επί χαρτίου χονδρού και καφεζρόου πλέον, σχεδιογράφημα παριστών δι' άτέγγων άλλ' άρκετά εκφραστικών γραμμών τόν πατέρα του. Φορεί τήν ένδυμασίαν της εποχής τσειτουρίνια, βραχιέας περισκελίδας άποκαλυ-

πτούσας τās ισχνάς ως Σατύρου κνήμας του και ύποδημάτια χαμηλά μέ πόρπας ύπερμεγέθεις. Επί του έντελώς εξυρισμένου προσώπου μέ τά όξεία χαρακτηριστικά και τούς μικρούς όφθαλμούς, είνε άποτυπωμένη ή πονηρά εκείνη εκφρασις του μυός και βλέπει εκεί άμέσως τόν άνθρωπον, εις τόν εγκέφαλον του όποίου συνελήφθησαν και ώρίμασαν όλα εκείνα τά σχέδια των άστειοτήτων, ή μπουφες, ή φήμη των όποίων ένίκησε τόν χρόνον έν ειδει φαιδροτάτων άνεκδότων, τά όποια οί γεροντότεροι μεταδίδουν ηύξημένα εις τούς νεωτέρους. Κατήντησε μάλιστα πάσα εύφυής όπωςούν άστειότης νάποδίδεται εις τόν Αντζολήν, όπως και πάσα επιτηδεία κλοπή εις κλέπτας γνωστούς και περιβοήτους. Μεταξύ των άνεκδότων των αύθεντικών, κατά τήν μαρτυρίαν του Γιακουμάκη, είνε και τό γνωστόν εκείνο του άγαθού άστού, του άγαπώντος τήν διασκέδασιν πολύ και τόν οίνον όλίγον, ό όποϊος επιστρέφας μίαν νύκτα από ένα γλέντι όλίγον τι σκοτισμένος, έχασε καθολοκληρίαν τήν πόρταν του σπιτιού του, διότι ό Αντζολής μετά των φίλων του είχε φροντίσει από ένωρίς να κτισθί και να γίνη μέ τόν τοίχον ένα. Και τέτοια άλλα ένα σωρό.

Τās τάσεις ταύτας του κουρέως των άρχόντων δεν εκληρονόμησεν ό μόνος επιζήσας εκ των υιών. Εγένετο άπεναντίας σοβαρός άνθρωπος, όλίγον άγαπών τούς γέλωτας και τās άστειότητας και κλίνων μάλλον προς τήν ρεμβώδη καλλιτεχνίαν, ως γίνεται δήλον εκ της σχετικής επιτυχίας, μεθ' ής επεδόθη εις τήν σπουδήν της ζωγραφικής και της μουσικής. Εφθασε νάπεικονίζη πρόσωπα δι' έλαιογραφίας και να παίξη σεκόντο βιολί εις τό παλαιόν θέατρον, εκ των πρώτων μουσικών της πρώτης έντοπίου όρχήστρας. Η δύναμις δεν χάνεται ποτέ αλλά μεταμορφούται, ό δέ υίός δεν ήτο όλιγώτερον του πατρός εύφυής. Εκτός των άνωτέρω, άποδειξίς και ή εύδοκίμησις του εις τό καθαυτό πατρικόν επαγγελμα, μέ όλα του τά συναφή, τήν κατασκευήν καλού άμυγδαλελαίου, τήν εκρίζωσιν όδόντων, τήν τοποθέτησιν βδελών, τήν έφαρμογήν σικυών, κλυστηρίων και των τοιούτων. Οί κουρείς, βοηθοί των χειρουργών πάντοτε, ήσαν κατά τήν εποχήν εκείνην ιατροί δεύτεροι. Συνέβαινε εις έλαφράς άσθενείας ή πρώτας αιφνιδίας προσβολάς να προσκαλώνται επισήμως αντί του ιατρού. Είχον πείραν όχι μόνον χειρουργικήν αλλά και δήθεν παθολογικήν ήξευραν τά συμπτώματα των άσθενειών, τās φάσεις των, τās ιδιοτροπίας των, τās ιαματικές ιδιότητες των βοτανών, όρους φανταστικούς, μεθόδους, συνθέσεις παραδόξους, αλοιφάς, συνταγάς άπειραριθμούς και άπειρογράφτους. Εις τό μεταίχμιον μεταξύ των μαισθών και των νετιόρων — των δύο ιατρών, οί όποιοί διεφιλονείκουν τότε κάθε άρρωστον, —διέσωζον μέν κάτι εκ του μυστικισμού και της δαιμονοληψίας των πρώτων, μετελάμβανον δέ και εκ του θετικου και επιστημονικου των δευτέρων σύμφωνοι όθεν πολύ προς τό πνεύμα της εποχής οί κουρείς αυτοί, εύρισκον παρά τῷ λαῷ πελάτας μέ προθυμίαν μεγάλην και μέ εμπιστοσύνην πολλήν, συχνάκις άπίστευτον. Οχι σπανίως

π. χ. προσήρχοντο εις τόν γέρω-Αντζολήν άνθρωποι άπλοϊκοί, να τον έρωτήσουν πώς εύρίσκει τόν τάδε ιατρόν, πού τους έσύστησαν. Ούτως αί περιγμηναί των Πανεπιστημίων της Πίζης και της Βονωνίας είχαν χρείαν να επιθεωρηθούν και να υπογραφοῦν εκ νέου, διότι αλλοίμονον εις τόν νεοφερμένον δόκτωρα, εις τό όνομα του όποίου τό πονηρόν πρόσωπον του κουρέως μάς ήθελε συνοφρωθῆ μέ μίαν κίνησιν των χειλέων ως να έδοκίμαζε φαγητόν... Τήν τοιαύτην φήμην και τήν ύπόληψιν του πατρός ένωρίς ήρχισε να υπερβάλλη ό Γιακουμάκης. Φύσει δεξιός περι τόν χειρισμόν των εργαλείων και τās χειράς έλαφρός, συνέβαινε να εκβάλλη όδόντας τόσον άνωδύνας, ώστε οί άσθενείς να περιμένουν άκόμη μέ τό στόμ' άνοικτόν και να πλύνη ή να περιδένη τραύματα, χωρίς ναποσπῶ ούτε στεναγμόν. Επειτα ήτο εύμαθέστατος. Νέος άκόμη ένγώριζεν 24 τρόπους προς έπίσχεσιν της αιμορραγίας, μη συμπεριλαμβανομένης της επιθέσεως ίστου άράχνης. Διά τόν όδοντόπονον έδιδεν έν χόρτον τό όποϊον επιτιθέμενον κοπανισμένον μέσα εις άγριθάδαν επί του καρπού της αντίστοιχου χειρός, εξήγειρεν εκεί μίαν φλύκταιναν και κατέπαυεν άλανθίστως τόν πόνον. Διά τήν θέλαν του όφθαλμού κατσκεύαζε μίαν σκόνην από σήπιον, ζάχαριν και κάτι άλλο διά τά μολυσματικά και έρπητικά εξάνθήματα, τό σαμαμηθακατούρημα, τό σάγγριον, τήν λειχήνα, τήν βρωμοπεταλίδα και τά άλλα μυριότροπα και μυριώνυμα, διώριζεν ή κατάπλασμα από κόκκινον κοκούθι, ή επίπασμα από κυνηγόγωμα διά τά μέν και κόκκινον σαθροζύλου διά τά δέ. Αυτά όμως και τά παρόμοια δεν τον ήμποδίζαν να θεωρη ή ως ιατρικά έπίσης σπουδαία και τήν καθαριότητα και τά λουτρά και τήν κίνησιν και ένίοτε τās έγχειρήσεις. Κατά τοῦτο ό νέος ήτο νεωτεριστής και ουχι σπανίως ήναγκάζετο να πολεμη τās παλαιάς προλήψεις. Η τάσις αυτή τόν εξώθησεν άκόμη περαιτέρω: Νάρησιν τό πατρικόν κουρείον και να μεταβῆ παρά τινι φαρμακοποιῷ ως μαθητεύμενος. Το πράγμα επεκροτήθη υπό του πατρός του πρώτου και ύφ' όλων των φίλων κατόπιν ό νέος εύρισκεν όντως στάδιον εύρύ νάναπτύξη τās ιατρικάς του γνώσεις. Πόσον δέ εις τοῦτο εύδοκίμησε, δύναται να μαρτυρήσῃ ή κοινή γνώμη του τόπου, σπανίως σφαλικά, ή όποια τόν θεωρεί όχι μόνον τόν μάλλον πεπειραμένον και ίκανόν βοηθόν Φαρμακείου. —θέσις εις τήν όποιαν έμεινεν εκτοτε, εις τό ίδιον μέχρι τέλους φαρμακείου του Άγίου Πέτρου, πρώτα υπό τόν πατέρα και έπειτα υπό τόν υιόν, διότι εις τούς μικρούς τόπους οί άνθρωποι γηράσκουν εις τās θέσεις των ως αί πεταλίδες επί του βράχου, — αλλά και ως τόν άριστον των έμπειρικών ιατρών και των κατωτέρων χειρουργών της πόλεως.

Ο Γιακουμάκης ήτο προς τοίς άλλοις, —πράγμα σπανιώτατον διά τήν τάξιν του και τό επαγγέλμα του, —φιλαναγνώστης. Με τά όλίγα ελληνικά, τά όποια έμαθεν από τόν ίερέα της γειτονείας και τά ιταλικά, τά όποια έμαθεν ούτως ειπείν αυτομάτως, άνέγνωσεν ένα σωρόν βιβλίων. Είδομεν ότι είχε μίαν κάποιαν καλαισθησίαν, ή όποια μόνη τόν

ώδηγει προς εύρεσιν του καλού συνδεδεμένου πάντοτε δι' αυτόν μετά του ώφελίμου. Ούτως είχεν άποκτήσει έν επίγρησμα καλαισθητικόν έλαφρότατον και γνώσεις παντοειδείς, αί όποιαί τόν εκάμνον να διακρίνεται μεταξύ των άπελεκήτων τούς όποίους συνανεστρέφετο. Η όμιλία του και τήν ήμέραν εις τό Φαρμακείον και τήν νύκτα εις τά οίνοπωλεία, ήκούετο μετά προσοχής. Εις τά εκκλησιαστικά, τά όποια ένδιέφερον τότε πολύ τόν κόσμον και εις τά πολιτικά, των όποίων φαίνεται τό θέληματρον έγεννήθη και θήποθήνη μετά του Έλληνοσ, — ό Γιακουμάκης ήτο έννημερώτατος. Εκτός τούτων ήξευρε περιέργα εκ των επιστημών, έφευρέσεις νέας, ήθη και έθιμα ξένα, άνέκδοτα, ό,τι άπεταμίευσεν εκ των άναγνώσεών του. Το δέ κυριώτερον, άφ' ου και εις τό φαρμακείον αυτό εξετιμάτο, ήτο συνδρομητής πρό χρόνων της Παλιγγενεσίας, και εις τήν γειτονείαν εκεί, εις μεγάλην άκτίνα, κατείχε τό μονοπώλιον των ειδήσεων της πρωτεύουσας. Διά τούς άνθρώπους των καφενειών και των οίνοπωλείων, — τό έσπέρας ήγάπα να τα επισκέπτεται και αυτά όλίγον, — ή γνώμη του είχε κύρος. "Ο,τι τούς έλεγε τό έπίστευαν, οὐδ' έπίστευαν τίποτε άν δεν το έλεγεν. Επειτα τόν ήγάπων πολύ διότι ήτο χριστιανός άνθρωπος, άγαθός, άφιλοκερδής, νοικοκύρης τίμιος και μάλιστα, αυτό προπάντων χρειάζεται διά νάγαπῶ ό κόσμος, —δυστυχής.

Αί οικογενειακαί του δυστυχίαι δεν αφήκαν τῷ άντι άσυγκίνητον κανένα. Νυμφευθείς νέος άκόμη και πλήρης έλπίδων τήν Μαργαρίταν Μπουγάδη, —τή κυρά Γιακουμάκινα, — εύμορφη τότε κόρην, άγαθήν και από τίμιο σπίτι, είδεν ένσκήπτουσαν κατά του οίκου του τήν ίδίαν συμφοράν, ή όποια κατεπίκρανε και του πατρός του τās ήμέρας. Όλα του τά παιδιά τά έχανε, τό έν μετά τό άλλο. Έβλεπες και έγεννατο ένα παιδι δυνατό, θρεμμένο, μιά χαρά. Δεν επρόφθανεν όμως να βγάλῃ τά πρώτα δόντια ή να ξαπολυθῆ, και το έδέχτο νεκρόν τό οικογενειακόν μνημα, εις τόν νάρθηκα της Παναγίας (νεκροταφείον ιδιαίτερον δεν είχε γίνει τότε άκόμη). Αυτή υπήρξεν ή θλιβερά τύχη της Κικῆς του, της Τέτας του, του Αντζολού του και του Νιόνιου του. Έν μόνον έσώθη ως εκ θαύματος και κατώρθωσε να μεγαλώσῃ ή Στάθης του. Αυτό έμαθε γράμματα και επρόκοψεν. Όταν δέ μέ τήν εύχην και τήν βοήθειαν του πατρός του ήμπορεσε να γίνη σαραγιάντες — έχων δηλαδή άποθήκην και έμπορευόμενος γεωργικά προϊόντα, —και να λάβῃ μίαν σειράν, μέ τήν βοήθειαν πάλιν και μέ τήν εύχην του πατρός του κατώρθωσε να εύρη και μίαν νύμφην μέ καλήν προίκα και μέ ανάπτυξιν, όπως δεν θά την ώνειρευέτο ποτέ ένας Στέφας. Εκ του γάμου αυτού έγεννήθη μόνη, ως τις φύσις προνομισούχος, ή Μαργαρίτα. Δι' αυτής ή μαγεία έλύετο, τό σπέρμα έστερέωνεν. Αλλ' ως έν ή Μοίρα εφθόνησε και τήν ύψιμον αυτήν εύτυχίαν, εφόνευσε πρώτα τήν μητέρα και κατόπι τόν πατέρα του νέου βλαστού. Ο Γιακουμάκης απέμεινε πάλιν μέ τήν γραίαν σύζυγόν του, της οποίας

είχον στερήσει οι ὀφθαλμοὶ καὶ τὴν γραίαν ἀδελφὴν του, τῆς ὁποίας οὐδέποτε σχεδὸν εἶχον κλαύσει. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τῷ ἀπέμεινε τότε μία ξανθὴ ἐλπίς, εἰς τὴν ὁποίαν συνεκέντρωσεν ὅλην του τὴν ἀγάπην. Ἡ Μαργαρίτα ἐλύτρωσε τοὺς γέροντας ἐκ τῆς ἀπογνώσεως καὶ εἰς τὸν οἶκόν των, σκοτεινὸν καὶ πένθιμον, ἔριψε τὴν ἀκτῖνα τῆς χαρᾶς.

— Ἡ μάνα τῆς ἢ συχωρεμένη ἀπαράλλαχτη, μὰ ἔχει καὶ ἀπὸ τὸν ἀέρα τοῦ συχωρεμένου τοῦ πατέρα τῆς, ἔλεγεν ὁ Γιακουμάκης πρὸς τοὺς θουμάζοντας τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν τῆς ἐρήθου ὄρφανῆς, ἐν ᾧ εἰς τὸ βλέμμα του τὸ λαμπρὸν, ἤστραπτεν ὅλη ἡ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ἠσθάνετο πρὸς τὴν ἐγγονὴν του. Ἄλλ' οὐδέποτε, εἴτε ζῶντος τοῦ πατρός τῆς, εἴτε μετὰ τὸν θάνατόν του ἐφάνερωσε πρὸς τὴν κόρην ὀλόκληρον τὸ βάθος τῆς καρδιάς του. Ὁ Γιακουμάκης δὲν ἤξευρε πολλὰς διαχύσεις. Σοβαροῦ μᾶλλον χαρακτήρος, ἴσχυε νὰ συγκρατῆται καὶ ἐκτὸς τῶν παρατηρήσεων, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν εἰς τὴν Γιακουμάκαιναν διὰ τὰ πολλά τῆς χάδια, ἡ Μαργαρίτα δὲν εἶχεν ἄλλο δαίγμα τῆς τρυφερότητος τοῦ πάππου τῆς. Ἄλλὰ δὲν ἦτο καὶ μεγάλης ὀξυδερκείας ἀνάγκη διὰ νὰ διακρίνη κανεὶς ὅλην τὴν ἰσχύν τοῦ αἰσθηματός του εἰς τὴν σταθερότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐφρόντιζε νὰ τὴν διαπλάσῃ, νὰ τὴν διδάξῃ, νὰ διατηρήσῃ ἀνεπαφρον τὴν ἐκ πατρός καὶ μητρός περιουσίαν τῆς καὶ τελευταίον νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ. Διότι κατὰ τὴν ἰδέαν του—καὶ δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς ἐνεργῶν ὑπὲρ τοῦ ἀγαπωμένου κατὰ τὴν ἰδέαν ἄλλου,—δὲν ὑπῆρχε γάμος εὐτυχέστερος ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἠγωνίζετο τότε νὰ συνδέσῃ. Οἱ Κατσουρελαιοὶ ἦσαν ἄνθρωποι τῆς σειρᾶς των, τῶν ἰδεῶν των, ἐντιμοὶ, χριστιανοὶ, καλοὶ γειτόνοι, μηλιανοὶ καὶ ἀρκετὰ πλούσιοι. Ὁ Νιόνιος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς ἦτο παιδί, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἄκουσε ἓνα στόμα νὰ πῇ κακό, παιδί τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἡσυχίας, ποῦ δὲν εἶχε κανεὶς νὰ ροβηθῇ τὸ παραμικρό. Διὰ τὴν δὲν τον ἤθελε τοῦ λόγου τῆς, παρακαλῶ; Διὰ τὴν νὰ μὴ τον ἀκούῃ τὸ νόνο τῆς; Διὰ τὴν νὰ διώγῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς; Διὰ τὴν νὰ μὴ θέλῃ νὰ μὴ κυρὰ δοξασμένη στὸ κατσουρελεῖκο; Διὰ τὴν νὰ μὴ θέλῃ νὰ γλυκάνῃ μὲ τὴν χαρὰ τῆς,— μὴπως τῆς ἐζητοῦσαν ἄλλο;— ἐκεῖνους ποῦ τὴν ἀγάπησαν καὶ τὴν ἀνάθρεψαν:

Ὅλοι αὐτοὶ αἱ ἐρωτήσεις διεσταυροῦντο εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πάππου, κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνην ἐποχῆν. Διὰ τὴν νὰ ρωτῆται; Ἦτο τὸσφ φυσικὸν νὰ πορῇ καὶ νὰ ἐρωτῇ. Ἀληθῶς δύο πράγματα ἦσαν ἀνώτερα τῆς ἀντιλήψεώς του: τὸ ὅτι ἡ ἐγγονὴ του ἤμποροῦσε νὰ γαπῇ ἢ νὰ γαπήσῃ κανένα ἄλλον καὶ τὸ ὅτι ἤμποροῦσε νὰ μὴν ἦτο ἐντελῶς Στεροπούλα, ὅπως καὶ καλὰ τὴν ἤθελεν, ὁμοιάσασα πολὺ περισσότερον πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῆς μητρός τῆς—οἰκογένειαν λαϊκὴν μὲν, ἀλλὰ φερόμενην ἤδη μ' ἐκτακτὸν ὠστικὴν δύναμιν διὰ μέσου τῆς κοινωνίας καὶ ἀνερχομένην ὑψηλὰ, ὑπερῆραν καὶ ἀκατάδεκτον, διὰ τὸ ὁποῖον, μετὰ τὸν θάνατον μάλιστα τῆς κυρίας Στέφα, αἱ μεταξὺ τῶν δύο οἰκογενειῶν

σχέσεις δὲν ἦσαν πολὺ στεναί. Καὶ κατεῖχε μὲν τὰ στοιχεῖα ὁ Γιακουμάκης νὰ σκεφθῇ καὶ νὰ τα εὔρη μόνος του ὅλ' αὐτὰ· ἀλλ' ἡ πρόληψις, ἡ παλαιόθεν ἐρριζωμένη, ἡ ἕξις, ἡ τάσις δὲν ἄφιναν εἰς τὸν παλαιὸν αὐτὸν ὄργανισμὸν τὴν λογικὴν ἐλευθέραν. Θὰ ἔκαμνεν ἴσως δουλειά, ἂν τοῦ τὰ ἔλεγε κανεὶς. Ἄλλὰ ποῖος:

Τίποτε καὶ κανεὶς... Καὶ ἡ Παλιγγενεσία σήμερον δὲν εἶχε τίποτε, σχεδὸν τίποτα... Μόλις ὁ Γιακουμάκης ἐπρόφρασε νὰναγνώσῃ τὸ ἄρθρον καὶ τὰ Διάφορα τῆς πρώτης ἡμερομηνίας, ὅταν τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Παναγίας ἤρχισε νὰ σημαίνῃ μὲ τὴν μίαν—καμπάναν δηλαδή,—τὸ σύνθημα τῆς ἐνάρξεως. Τὸ μονότονον καὶ ἰσχνόφωνον ἐκεῖνο ντίν-νταν-νταν, ντίν-νταν-νταν, ὑπέρρινον θὰ ἔλεγε, ἠκούσθη ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν κατ' ἀρχὰς οὕτω προσκαλοῦν, καὶ εἴτα ἐχάθη, κατεπνίγη, εἰς τὸν χεῖμαρρον τῶν ἤχων ὅλων τῶν ἄλλων κωδῶνων, κρουομένων ὁμοῦ. Ἡ πληθὺς τῶν φθόγγων ἐκεῖνων τῆς συνηχίσεως ἐξέφρευεν ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκεῖνου καὶ διεχύνετο ποικίλη, διαυγής, παιγνιώδης, τρελή, τεμνομένη κατ' ἴσα διαστήματα ἀπὸ τὰς βαρεῖας κρούσεις τοῦ μεσαίου κωδῶνος, τοῦ μεγαλοφώνου καὶ δεσποτικοῦ. Ἡ κωδωνοκρουσία παρετάθη ἐπ' ὀλίγην ὥραν ἀκόμη καὶ ὅταν ἐσιώπησεν, ὁ βόμβος μόνον ἠκούετο ἐκ τῶν μυρίων δονήσεων, γλυκός, πρᾶυντικός, ἐξασθενοῦμενος ὅλοεν ἀνὰ τὸν πολυκύμαντον ἀέρα... Εἰς τὴν ἁρμονικὴν αὐτὴν πρόσκλησιν, τὴν ὁποίαν τόσον εἶχον συνειθίσει τὰ γεροντικά του ὦτα, ὁ Γιακουμάκης ἦτο ἀνέκαθεν πιστός. Ἠγέρθη, εὔρε καὶ ἐφόρεσε τὸ κασκέτον του, χωρὶς ἀκόμη νὰ ὑψώσῃ διόλου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὴν ἐρημερίδα, τῆς ὁποίας τὸν ἐνδιέφερε τὸ τελευταῖον διάφορον, ἐδίπλωσε κατόπι τὸ φύλλον εἰς τέσσαρα κανονικῶς, ἔγρυσεν ἀπὸ πρασινοχρόου ραμνιῖου ὕδωρ εἰς τὸ μικρὸν του ποτήριον νὰ βρέξῃ τὸν λάρυγγά του καὶ κατῆλθε τὴν κλίμακα ρωνάζων πρὸς τὴν ἀγαπητὴν ἀδελφὴν του τὸ στερεότυπον:

« Ἄν ἔρθῃ νὰ με γυρέψῃ κανεὶς, πῆς του εἶσι ἀπολύση ἢ Ἐκκλησία.

— Ναῖσαι, κόπιαισε στὸ καλό!» ἀντερώνησεν ἡ δεσποινὴς ἀπὸ τοῦ μαγειρείου, ὅπου, εἶσι γιὰ κἀτὶ νὰ κἀνῃ, ἐρύσα τὰ ζύλα, βήξασα συγχρόνως πνιγερῶς καθὼς ἀνύψωσε τὴν βραχνὴν ρωνήν, ἐκ τοῦ καπνοῦ.

[Ἐπεταὶ συνέχεια]

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Θερινὴ προίκα.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΞΕΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΛΑΡΕΤΙ

Ο Ιούλιος Κλαρετί γεννήθη εν Λιμόγη τὸ 1840. Ἄμα ὡς ἐπεράτωσε τὰς σπουδὰς του ἐν Παρισίαις, ἐπεδόθη εἰς τὴν φιλολογοίαν καὶ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διεκρίθη ἐν αὐτῇ, κυρίως διὰ τῆς ἐκτάκτου συγγραφικῆς φιλοπονίας ἣν ἀνέπτυξεν. Ὑπῆρξε συνεργάτης τῶν πλείστων παρισινῶν ἐφημερίδων, γράφων ἐν ταύτῃ εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν· οὕτω τοῦ «Φιγαρώ» καὶ τῆς «Ἐθνικῆς Γνώμης» συνέτασσε τὴν θεατρικὴν κριτικὴν καὶ τῆς «Illustration» τὴν καθ' ἑβδομάδα διάλεξιν, καὶ τῶν ἄλλων φύλλων ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων ἐπλούτιζε τὴν ὕλην διὰ τῶν περὶ παντοίων ἀντικειμένων ἄρθρων του, ἅτινα ἀνεκρίνισαν τὴν χρονογραφικὴν δημοσιογραφικὴν καὶ ἐθεωρήθησαν ὡς ὑπόδειγμα δημοσιογραφικοῦ ὕφους. Ἀλλὰ τὰ ἰσχυρότερα δείγματα τῆς χάριτος τοῦ λόγου, καὶ τῆς γονιμότητος τοῦ πνεύματος αὐτοῦ παρέσχε συντάσων ἐπὶ ἔτη τὴν «Παρισινὴν Ζωὴν» τοῦ «Χρόνου» τῶν Παρισίων, χρονογραφικὸν εἶδος τὸ ὁποῖον αὐτὸς οὕτως εἰπεῖν ἐδημιούργησε καὶ ἀνύψωσε καταστάσας δι' αὐτοῦ δημοτικώτατον τὸ ὄνομα του.

Ἄλλ' ὁ Κλαρετί εὐμοιρῶν καὶ τοῦ χαρίσματος τῆς εὐγλωττίας, ἐποίησε καὶ δημοσίας διαλέξεις· ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας ἕνεκα μιᾶς τοιαύτης διαλέξεως του περὶ Βεραγγιζέ, ἀπηγορεύθη αὐτῷ τὸ δημοσίευσαι λαλεῖν. Ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν τῆς ἐποχῆς, παρέστη ὡς μάρτυς εἰς τὴν περίφημον δίκην τοῦ πρίγκιπος Πέτρου Βοναπάρτου, φρονεῦσαντος τὸν πολίτην Νουάρ, ἐξετέθη ἀπαξ ὡς βουλευτής, ἀλλ' ἀπέτυχε. Δὲν περιορίσθη δὲ μόνον εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, ἀλλὰ συνέγραψε πολλοὺς τόμους ἱστορικῶν καὶ μυθιστοριογραφικῶν ἔργων, οἷτινες εἰλκυσαν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινῆ καὶ ἠξιώθησαν τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἐπιφανῶν. Τὸ πρῶτον βιβλίον ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὀνομάζεται «Πραιριὰ», ἐκ τοῦ μὴνός τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, τῆς ὁποίας ζοφεράς σκηνὰς ἀπεικονίζει. Ὁ μέγας ἱστο-

ρικός Μισελέ εἶπε περὶ αὐτοῦ: «Τὸ βιβλίον τοῦ Κλαρετί μοῦ ἐπροξένησε φρικίαν, τὸσον εἶνε καυστικόν, καὶ τὸσον σκληρῶς ἀληθές!» Τὰ γνωστότερα παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ εἶνε τὸ «Ἐκατομμύριον», ἢ «Ἀμερικανίς», ἢ «Σημαία», ὁ «Κύριος Ὑπουργός», τὰ πλείστα μεταφρασθέντα καὶ ἀγαπητὰ παρὰ τῶ ἑλληνικῷ κοινῷ καθὼς καὶ ἄλλα διηγήματα τοῦ αὐτοῦ. Τῶν μυθιστορημάτων αὐτοῦ ἐπηνέθη τὸ μεμετρημένον, τὸ ἐγκρατές, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρώπινον, ἐξω πάσης ὑπερβολικῆς ροπῆς πρὸς ἰδανιστικὰς φαντασιωπλαξίας ἢ πρὸς ἀσεμνογραφίας πραγματιστικῆς. Ἐνός ἐξ αὐτῶν, δὲν ἐνθυμούμεθα τίνας, ἐκτενῆ ἀνάλυσιν ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων» ὁ Ιούλιος Σίμων, ἐθεωρήθη δέ, ὡς καὶ πράγματι ἦτο, ἡ κρίσις τοῦ γηραιῶ ἀκαδημαϊκοῦ ὡς προμήνυμα τῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν προσεχοῦς εἰσόδου αὐτοῦ. Καὶ ὄντως τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1889 ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐδεξιῶθη πανηγυρικῶς τὸν νέον αὐτῆς ἑταῖρον, τὸν Ιούλιον Κλαρετί, διάδοχον τοῦ ἐπιφανοῦς κριτικοῦ καὶ δημοσιογράφου Κυβιλλιέ Φλερύ, διὰ τῶν μελιρρῦτων χειλέων τοῦ Ρενάν, ὅστις ἐξεφώνησε τὸν ἐπὶ τῆς ὑποδοχῆς λόγον. «Ἐκτοτε (μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Πραιριὰ) εἶπεν αὐτῷ ὁ Ρενάν πρὸς τοὺς ἄλλοις, ὠδεύσατε ἀπὸ ἐπιτυχίας εἰς ἐπιτυχίαν. Ἀποῦ διετρέξατε τοὺς κύκλους τοῦ ἄδου, ἐπανελάβετε τὸ μειδιάμα σας τὸσον φυσικόν, ὥστε πολλοὶ ἐπίστευσαν ὅτι καθ' ὅλον ὕμῶν τὸν βίον δὲν ἐπαύσατε νὰ μειδιάτε. Τὸ πνεῦμά σας, εὐστροφον ἐν ταύτῃ καὶ ἑδραῖον, παθαινόμενον, καὶ ἱκανόν νὰ κατισχύσῃ τοῦ πάθους του, λίαν ταχέως εὐηρέστησεν εἰς τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον σὰς ἐχειροκρότησεν εἰς τὸ θέατρον, σὰς παρηκολούθησεν εὐμενῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῷ μυθιστορηματι, σὰς ἀνέγνωσεν ἀπλήστως εἰς τὰς ἑβδομαδιαίας χρονογραφίας σας, νέον εἶδος, τὸ ὁποῖον, τρόπον τινά, ἀντικατέστησε τὸ ἀρχαῖον ἐν τῷ γαλλικῷ τύπῳ εἶδος τῆς ἀνταποκρίσεως. Τὰ ἐγκριτωτάτα τῶν ὀργάνων τῆς κοινῆς γνώμης σὰς ἐνεπίστευθησαν τὰς στήλας των πρὸς ἄρθρα ἡμερήσια, τὰς συνοπτικὰς ἐκείνας κρίσεις ἐισηγητοῦ, κατατάσσοντος καὶ καθορίζοντος τὸ ζήτημα καὶ εἰς τὸ μέλλον ἐπαρῖνοντος τὴν φροντίδα τῆς ἀναθεωρήσεως καὶ ἐξερευνήσεως αὐτοῦ».

Συνέγραψε καὶ δραματικὰ τινὰ ἔργα ὁ Κλαρετί, ἀλλὰ διὰ τὸ θέατρον εἰργάσθη κυρίως καὶ σημαντικῶς ὡς διευθυντῆς τῆς «Γαλλικῆς Κωμῆδίας», τοῦ πρῶτου ἐθνικοῦ θεάτρου τῶν Γάλλων. Ἀπὸ ἐτῶν διατελῶν ἐν τῷ ὑψηλῷ τούτῳ ἀξιώματι, περιτῆθη κατ' αὐτὰς εἰς διάστασιν μετὰ τῆς δεσποινίδος Ραίξιμπεργ, τῆς περηνμισμένης τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου ἡθοποιῦ, ῥῆμα δὲ διεσπάρησαν περὶ ἀποχωρήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς διευθύνσεως τοῦ θεάτρου, διαφυσθεῖσαι.

Ὁ Ιούλιος Κλαρετί εἶνε ἐξαιρετικῶς γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς παρὰ τῇ ἑλληνικῇ κοινωσίᾳ ὄχι μόνον ὡς συγγραφεὺς ἀλλὰ καὶ ὡς φίλος τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῶν εὐγενεστέρων, εἰς διαφόρους περιστάσεις ὑψώσας τὴν σθεναρὰν φωνὴν του καὶ εὐγλωττῶς ὑπεραμυνθεῖς αὐτῆς.

ΠΕΙΡΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΟΜΑΙ
ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΝΑΞΟΥ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πειρατῶν οἷτινες κατὰ τοὺς Τουρκικοὺς χρόνους περιήρχοντο τὰς Ἑλληνικὰς θαλάσσας λεηλατοῦντες τὰ προστυχόντα αὐτοῖς πλοῖα καὶ παραβιάζοντες παντοιοτρόπως τὰς νήσους καὶ παραλίους πόλεις, ἦτο καὶ ὁ ἐκ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαρχίας Προβηγκίας περίφημος ἐροπλιστῆς Hugues de Creveliers.

Οὗτος ἀποῦ ἐπὶ μακρὰ ἔτη περιεπλανήθη ἀνά τὰ παράλια τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς λεηλατῶν αὐτὰ, ἐξώπλισε διὰ τῶν ἀποκτηθέντων χρημάτων μαίραν τινα στόλου καὶ ἐπεχείρησε κατὰ πρῶτον ἱπποτικὴν ἐκστρατείαν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ἀτυχῶς αἱ περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κατορθωμάτων αὐτοῦ ἐναπομείνανσαι ἡμῖν πληροφοροίαι εἰσὶν ἐλάχιστοι. Μόνον ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦτου Robert Sauger ἐκδοθέντι ἐν Παρισίοις τῷ 1698 συγγράμματι ὑπὸ τὸν τίτλον «Histoire nouvelle des anciens ducs et autres souverains de l'Archipel avec la description des principales isles et des choses les plus remarquables qui s'y voyent encore aujourd'hui», εὐρίσκωμεν λεπτομερείας τινὰς. Ἐκ τοῦ συγγράμματος δὲ τούτου ἠρύσθησαν τὰ ὅσα περὶ Creveliers ἐκθέτουσι διάφοροι ξένοι συγγραφεῖς καθὼς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁ κ. Ἄλ. Καράλης ἐν τῷ περιοδικῷ «Ομηρος». (Ἐν Σμύρῃ, φυλλάδιον Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1875).

Σκοπὸς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀριζεύσεως τοῦ Creveliers ἦν, κατὰ τὸν Sauger ὅστις καὶ προσωπικῶς ἐγνώρισεν αὐτόν, νὰ καταστῇ κύριος τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Πελοποννήσιοι μὴ ἀνεγόμενοι τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ὑπεσχέθησαν αὐτῷ ἐνόρκως τὴν βοήθειάν των. Τῷ ἀπέστειλαν δὲ τὸν ἀρχηγὸν των Λυμπεράκην ὅστις ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐτοιμάσῃ δι' αὐτόν 5,000 ἕως 6,000 ἄνδρας. Ὁ Creveliers στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν λόγων αὐτοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Μάνης μετ' ὅλων τῶν πλοίων του καὶ ἀποβιβάσας 500 ἄνδρας καὶ 40 τηλεβόλα, ἤρξατο τῆς πολιτορκίας φρουρίου τινὸς ὅπερ ἐκτίσεν οἱ Τούρκοι. Μετὰ τινὰς ἐφόδους ἀρίκετο ὁ Λυμπεράκης μετὰ 800 μόνον ἀόπλων Μανιατῶν ἀντὶ τῶν ὑποσχεθέντων ἐξαισιχθίων ἀνδρῶν. Οὕτω, μετὰ τινὰς εἰσέτι ἀνεπιτυχεῖς ἐφόδους, ὁ Creveliers ἀπῆρε τῆς Μάνης μετὰ τῶν πλοίων του.

Ἐκτοτε ἤρξατο διατρέγων τὸ Αἰγαῖον καὶ ἐπιφύρων μεγάλας ζημίας εἰς τὰς νήσους, ἰδίως εἰς τὴν Ἄνδρον ἣτις καὶ ἀντίστη αὐτῷ. Κατέστη δὲ ἀπόλυτος σχεδὸν ἄρχων τῶν νήσων ἐπὶ 14 ἔτη, καθ' ὅσον μάλιστα καὶ φόρους κατέβαλλον αὐτῷ πανταχοῦ. Ἡ Πάρος ἦν τὸ σύνθημα αὐτοῦ ὀρηκτήριον ἐκείθεν δὲ ἠγγυρολόγει τὰς Ἑλληνικὰς νήσους.

Ἡ σπουδαιότερα ἐξ ὅλων τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Creveliers ἦν, κατὰ τὸν αὐτὸν συγγραφεῖα, ἡ τῆς ἐν Μιτυλήνῃ πόλεως Πέτρας εἰς ἣν εἰσελθὼν ἀθωρόβως τῇ 12 Μαρτίου 1676 μετὰ 800 ἄνδρων καὶ ἐκπλήξας τοὺς βαθέως ὑπνώττοντας Τούρκους.

ἤρπασεν ἐντὸς τριῶν ὥρων πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθη καὶ, αἰγματοῦσας 500 ἄνδρας, ἀπῆλθεν.

Ὁ Sauger καίτοι, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὑπῆρξε μάρτυς τῶν ἐν Νάξῳ πειρατικῶν πράξεων τοῦ Creveliers καὶ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ πολλῶν καὶ διαφόρων πλοιαρχῶν, ὅμως οὐδὲν ἀπολύτως ἀναφέρει ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ.

Εὐτυχῶς οἱ ἐν Νάξῳ Καπουταῖνοι διεφύλαξαν ἡμῖν ἀρκετὰς σημειώσεις ἐν τῷ παλαιῷ κώδικι τῆς Μονῆς αὐτῶν, ἐξ ὧν μανθάνομεν ἀγνώστους ὅλους λεηλασίας τῆς Νάξου διαπραχθείσας ὑπὸ τῶν πλοίων τοῦ Creveliers.

Αἱ σημειώσεις αὐταὶ εἰσὶ Γαλλιστὶ γεγραμμέναι· παρατίθημι δ' αὐτὰς ἐν μεταφράσει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ὡς εὐρίσκονται ἐν τῷ κώδικι:

1675.

Λευλαδία τοῦ Μπούργου. (1)

Τῇ 21 [Ὀκτωβρίου], ἑορτῇ τῆς ἀγίας Ὀρσουλας, ὁ Μπούργος ἐληλατήθη ὑπὸ δύο γαλιωτῶν τοῦ πλοιαρχοῦ Creveliers διοικουμένων ἢ μὲν ὑπὸ τοῦ πλοιαρχοῦ Falao, Γάλλου τὴν ἐθνικότητα, ἢ δὲ ὑπὸ τοῦ Μιγέλη Μανιότου. Ἡ λεηλασία αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τῆς 3 μετὰ μεσημβρίαν ὥρας μέχρι τῆς πρωίας τῆς ἐπιούσης, ὥστε δὲν ἔμεινεν οὐδεμία σχεδὸν οἰκία χωρὶς νὰ λεηλατηθῇ καὶ ἐρημωθῇ. Πλείστα γυναῖκες παρεβιάσθησαν καὶ 4 ἢ 5 κρυβείσαι ἀνευρέθησαν. Οἱ πειραταὶ δὲν ἐσεβάσθησαν οὔτε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, (2) οὔτε τοὺς ἱερεῖς, οὔτε τοὺς Καπουταῖνους, οὔτε τοὺς Ἰησοῦτας οἵτινες προσεπάθησαν παντὶ σθένει νὰ τοὺς ἐμποδίσωσιν.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας, οἱ κύριοι πρόκριτοι Ἀνατολικοῦ τοῦ Μπούργου ἤλθον ἐν σώματι νὰ εὐχαριστήσωσι τοὺς Καπουταῖνους διὰ τὰς ἀξιολόγους ὑπηρεσίας τὰς ὁποίας προσέφερον αὐτοῖς. Οἱ Κα-

(1) Ἡ συνοικία αὕτη τῆς πόλεως Νάξου κατοικεῖτο, καθὼς καὶ σήμερον, ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν. Ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦσιν οἱ Δυτικοί.

(2) Ἐννοεῖ τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον Βαρβολομαῖον Πόλλαν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος οὗτος ὄν πολλὰκις θ' ἀπαντήσωμεν ἐν ταῦθα ἐνεργῶν λαμβάνοντα μέρος πρὸς περιστολὴν τῶν ὑπὸ τῶν πειρατῶν διαπραχθέντων ἐν Νάξῳ ληστεύσεων καὶ βιασπραγιῶν, ἐγεννήθη, ὡς ἐξάγεται ἐκ διαφόρων σημειώσεων τοῦ αὐτοῦ κώδικος, ἐν Σύρῳ ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα παρὰ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νήσῳ Καπουταῖνοις καὶ εἴτα ἀπεστάλη ὡς ὑπότροφος εἰς τὴν ἐν Ῥώμῃ σχολῇ τῆς Προπαγάνδας ὅπου ἐξεπαιδεύθη. Ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν του ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ διορίσθη Vicair Apostolique εἰς Σίρνον ὅπου διέμεινε ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη. Ἐδρισκόμενος δὲ ἐν Ῥώμῃ ὅτε ἐπρόκειτο ὁ διορισμὸς Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ γηρευσῆ Ἀρχιεπισκοπικῇ ἐδρα Παρονάξιας, ἕνεκα τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἐπισυμβάντος θανάτου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ραφαήλ Σκιαθίνου, κατώρθωσε διὰ τινος φίλου του Καρδινάλιου καὶ διορίσθη ἐν τῇ θέσει ταύτῃ τῷ 1659. Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἀρίκετο εἰς Νάξον καὶ διώκησε τὴν Ἐκκλησίαν του μέχρι τῆς 13 Φεβρουαρίου 1691 (ἔ. ν.) ὅτε ἀπέθανεν ὑπὸ κεραυνόβουλου ἀποπληξίας ἐν ἡλικίᾳ 65 ἐτῶν. Περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ εὐρήται καὶ ἐν τινι τῶν ἐν τῇ Δημαρχίᾳ Νάξου ἀποκειμένων κωδικῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μητροπόλεως Παρονάξιας, ἢ ἐπομένης σημείωσις: «...Καὶ εἰς τὰ 1691 Φεβρουαρίου δ' [ἔ. π.] ἡμέρα τετράδι τῆς προφωνισμοῦ ἐκοιμήθη ὁ μακαριτῆς κύρ Βαρβολομαῖος Πόλλας Παρονάξιας μητροπολίτης Λατίνων».

πουτσίνιοι ἔπραξαν πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθησαν τρέχοντες τῆδε κακίσει ὅπως ἐμποδίσωσι τὰς ἀταξίας τῶν πειρατῶν εἰς τῶν ὁποίων ἐκτύπησε διὰ τοῦ ὄπλου, εἰς τὴν κοιλίαν, τρεῖς ἢ τετράκις, τὸν Πατέρα Πολύκαρον, ἡγούμενον (1).

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λεηλασίας ταύτης, οἱ πλείστοι κάτοικοι τοῦ Μπούργου, καὶ αὐτοῦ τοῦ φρουρίου οἵτινες ἐφοβήθησαν μὴ πάθωσι τὸ αὐτό, κατέφυγον εἰς τὸ μοναστήριον μας καὶ ἐπληρώθησαν ἀνθρώπων καὶ σκευῶν ἢ Ἐκκλησία, ἢ αἵθουσα, ὁ ἄνω καὶ ὁ κάτω κοιτῶν καθὼς καὶ ὅλα τὰ δωμάτια. Οἱ πειραταὶ ἰδόντες διὰ τῶν παραθύρων τοσοῦτον πλῆθος ἐν τῷ μοναστηρίῳ μας ἔροψαν βολὰς τινὰς κανονίου ἐκ μιᾶς τῶν γαλιότων ἡτις εὐρίσκειτο εἰς τὴν δύο πέτρας (2), καὶ μία σφαίρα ἐκτύπησεν ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐξώστου τὸν ὅποιον διεπέρασε καθὼς καὶ τὴν θύραν τῶν ἀποπᾶτων.

Οἱ αὐτοὶ κύριοι Ἀνατολικοὶ παρεκάλεισαν ἐκ μέρους τῆς κοινότητος τοῦ Μπούργου τοὺς Σ. Σ. Ἀρχιεπισκόπους Ἑλληνα (3) καὶ Λατῖνον, καθὼς καὶ τὸν ἡμέτερον ἡγούμενον, ἐξαίρεσει τῶν Ἰησοιτῶν, νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀμοργόν ὅπου εὐρίσκειτο ὁ πλοίαρχος Creveliers διὰ νὰ παραπονεθῶσιν ἐπὶ ταῖς ἀταξίαις τῶν γαλιότων του καὶ ζητήσωσι δικαιοσύνην. Ὁ Creveliers ὑπεδέξατο αὐτοὺς λίαν εὐμενῶς καὶ ὑπεσχέθη δικαιοσύνην. Ἐξαπέστειλε δ' ἐπὶ τούτῳ λέμβον εἰς ἀναζήτησιν τῶν γαλιότων ἵν' ἀποδώσῃ τὰ ἀρπασθέντα σκεύη. Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐπεστράφη καὶ ἡ ὑπόθεσις ἔμεινεν οὕτω. [σελ. κώδικος 117-118].

Περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου ἤρξαντο οἱ κάτοικοι (4) τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου καὶ τῆς κατασκευῆς προμαχώνων πανταχόθεν. Ἐκτίσαν δὲ πάντα τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν τὰ ὅποια ἦσαν ὀλίγον χαμηλὰ πρὸς τὸν Μπούργον, καθὼς καὶ ὅλας τὰς θύρας τὰς συγκοινωνούσας μετ' αὐτοῦ. Ἄρσαν μόνον τὰς τρεῖς κοινὰς πύλας τοῦ φρουρίου. . . . [σελ. κώδικος 118].

1676.

Φόνος δύο πειρατῶν ὑπὸ τῶν Ναξίων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, Μεγάλην Πέμπτην περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἔφθασεν εἰς τὸν ἡμέτερον λιμένα ὁ πλοίαρχος ὁ ὀνομαζόμενος μικρὸς Δανιήλ, μετὰ τῆς γαλιότας του, καὶ τὸ Μέγα Σάββατον, 4 Ἀπριλίου, ὅλοι οἱ πειραταὶ ἀπεβίβασθησαν ἐκτὸς πέντε ἢ ἕξι οἵτινες ἔμειναν πρὸς φύλαξιν τῆς γαλιότας. Οἱ ἀποβιβάσθέντες μετέβησαν τῆδε κακίσει, ἄνευ ὀπλων οἱ πλείστοι, διὰ ν' ἀρπάζωσι τοὺς ἀμνούς καὶ τὰ

(1) Ὁ Πολύκαρος (de Sezane), διορίσθη ἡγούμενος τῶν ἐν Νάξῳ Καπουτσίνων τῷ 1669. Ἀρίκειτο ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τὴν 24 Ἀπριλίου 1670 καὶ ἀνεχώρησε τὴν 30 Ἀπριλίου 1670 μετατεθεὶς εἰς Χίον ὅπου καὶ ἀπέθανε τῇ 4 Ἀπριλίου 1677.

(2) Οὕτω σημειοῦται Ἑλληνιστὶ ἐν τῷ κώδικι ἡ ὀνομασία τῆς θέσεως. Αὕτη εἶναι βεβαίως ἡ νῦν καλουμένη «Τουρλίτες» ἐνθα δύο βράχοι πλησίον, ἐξέχοντες πολὺ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

(3) Τὸν Σεραφεῖμ.

(4) Ἐνεκα βεβαίως τοῦ φόβου τῶν πειρατῶν.

κρέατα τὰ ὅποια οἱ ποιμένες ἐκόμιζον εἰς τὸ φρούριον. Οἱ κάτοικοι τοῦ φρουρίου, φοβηθέντες ὅτι θὰ ἐώρταζον ἐν νηστείᾳ τὸ Πάσχα, ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ ἐξήλθον κατὰ τῶν πειρατῶν οἵτινες ἦσαν διεσκορπισμένοι. Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ Ἰησοῦται τοὺς ὑπεκίνησαν εἰς τὴν ἐξοδὸν ταύτην, τοὺς ἐνεθάρρουναν καὶ ἐτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν.

Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος μὲ σπάθην ἀνά χεῖρας, ὁ Πατὴρ Ροβέρτος Ἰησοῦτης (1) μὲ πυροβόλον ὄπλον παρώτρυνον αὐτοὺς ὅπως μετὰ θάρρους καὶ ἄνευ οὐδενὸς φόβου τῶν συνεπειῶν προσβάλλωσι καὶ κτυπήσωσι, καθόσον οὗτοι ἀνελάμβανον τὴν εὐθύνην δι' ὅλα ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Μελίτῃ, καὶ ἀπέναντι τοῦ κ. Creveliers τοῦ ὁποίου τὴν σημαίαν ἔφερεν ἡ γαλιότα.

Οἱ λοιποὶ Ἰησοῦται ἄλλοι μὲν ὠπλισμένοι διὰ ξιφῶν ἄλλοι δὲ διὰ πυροβόλων καὶ ράβδων, ἦτοι ὁ P. Pipherie, ὁ P. Pierre, ὁ f. Francois, ὁ f. Charle καὶ ὁ f. Thomas, ἐξήλθον μετὰ τῶν ἄλλων. Οὕτω, συναντήσαντες παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (2) ἐν πειρατῇ μόνον, Ναξιακῆς καταγωγῆς, καλούμενον Metaxioto, ἔσφαξαν καὶ κατεκερούργησαν αὐτόν. Ὁ κύριος Χρυσάκης Ἰουστινιανὸς ἐκτύπησε πρῶτος αὐτόν. Ἐφόνευσαν δὲ διὰ ροπάλου καὶ ἕναν ἄλλον, ἐκ Μελίτης, ὀπισθεν τοῦ κήπου τοῦ κυρίου Σκληροῦ (3). Τὰ δύο ταῦτα πτώματα ἔμειναν ἐκεῖ ἄταρα. Οἱ κύνες κατέρραγον τὸ ἦπαρ καὶ τὴν καρδίαν τοῦ πρώτου. Μετὰ ταῦτα ἐτάφησαν ἐν τῇ ὁδῷ παρὰ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Συνήντησαν πρὸς τούτοις καὶ πλείστους ἄλλους τοὺς ὁποίους ἀροῦ ἔκακοποίησαν καὶ ἐπλήρωσαν, ὠδήγησαν ἐν τῷ φρουρίῳ ὅπου τοὺς ἐφυλάκισαν ἐν τινὶ οἰκίᾳ ἀνηκούσῃ εἰς τοὺς Ἰησοῦτας. Κατόπιν προσεκάλεισαν τὸν πλοίαρχον Δανιήλ ἐπὶ τῇ προράσει ὅτι θὰ τῷ ὁμιλήσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησε νὰ μεταβῇ· δώσαντες δ' αὐτῷ λόγον ὅτι δὲν ἠθελον πράξει τι κατ' αὐτοῦ, μετέβη καὶ ἐκράτηθη ἐν τῇ Μονῇ τῶν Ἰησοιτῶν. Οἱ πρόκριτοι ἐσκέφθησαν τότε νὰ εἰδοποιήσωσι περὶ ὧν τὸν κ. Creveliers ὅστις εὐρίσκειτο ἐν Παροικίᾳ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένετο συνέλευσις, ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Ἰησοιτῶν, εἰς τὴν παρευρέθησαν ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ Πατὴρ Ροβέρτος καὶ οἱ πρόκριτοι. Προτάθη δὲ νὰ μεταβῶσι πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ κ. Creveliers, ἀλλ' ὁ Πατὴρ Ροβέρτος δὲν ἠθέλει νὰ μεταβῇ φόβῳ μὴ συναντήσῃ καθ' ὅδον πειρατῆς οἵτινες νὰ κακοποιήσωσιν αὐτόν· οὕτω δὲ ὁμοφώνως ἀπερασίστη νὰ τῷ γράψωσιν. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος τῷ ἔγραψαν καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, 5 Ἀπριλίου, ἀπεστάλη τὸ γράμμα. Μὴ δυνηθέντες δὲ νὰ λάθωσιν ἀπάντησιν

(1) Ὁ Ἰησοῦτης οὗτος ὄν πολλὰκις θ' ἀπαντήσωμεν ἐν ταῖς σημειώσεσι ταύταις εἶναι ὁ Sauger ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων δουκῶν τοῦ Αἰγαίου πελάγους κτλ.» ὁ ὁποῖος ἀπέθανεν ἐν Νάξῳ τῇ 19 Σεπτεμβρίου 1709.

(2) Ἡ Ἐκκλησία αὕτη δὲν σώζεται σήμερον. Ἐκεῖτο εἰς ἀπόστασιν πέντε λεπτῶν ἀπὸ τῆς πόλεως Νάξου.

(3) Ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδιοκτῆτου τοῦ κήπου, καὶ ἡ ὀνομασία ἦν φέρεται μέχρι σήμερον ἡ θέσις αὕτη.

ἐγκαίρως, ἔνεκα τοῦ σφοδρῶς πνεύσαντος ἀνέμου, ἀπέλυσαν τὴν Δευτέραν, 6 Ἀπριλίου, τὸν ρηθέντα πλοίαρχον — μετὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ οἵτινες ἐπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιόταν —, ἀροῦ προηγουμένως συνεφιλιώθησαν μετ' αὐτοῦ καὶ ἀροῦ τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ ὑποσχεθῇ ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ὅτι δὲν θὰ προῦξενε ποτὲ βλάβην τινὰ εἰς τὴν νήσον Νάξον ἔνεκα τῆς κακῆς ὑποδοχῆς τὴν ὁποίαν τῷ ἔκαμον. Διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐγγυήθησαν, δι' ἐξωτερικοῦ τύπου, ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος.

Τὴν 8ῃν τοῦ μηνός, ἡμέραν Τετάρτην, ἀρίκειτο εἰς ἀπεσταλμένους τοῦ κ. Creveliers κομιζῶν ἀπάντησιν ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἦν οἱ πρόκριτοι τῷ ἔγραψαν, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις εἶχεν ἐξομαλυνθῆ. [σελ. κώδ. 132-133].

Ζημῖαι ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἐν τῷ χωρίῳ

Σαγκροῖ (1)

Τῇ 16 [Ἀπριλίου] ἔφθασαν καὶ περιέπλεον τρεῖς γαλιόται ὑπὸ σημαίαν τοῦ κ. Creveliers, κυβερνώμεναι ὑπὸ τῶν πλοίαρχων Δανιήλ — ὅστις ἠθέλει νὰ ἐκδικήσῃ τὴν προσβολὴν τὴν ὁποίαν τῷ ἔκαμον κατὰ τὸ Πάσχα εἰς Νάξον —, καπιτὰν Negro καὶ καπιτὰν Μιχὴλ Μανιότου, οἵτινες συνέλαβον πλείστα ζῶα καὶ προῦξένθησαν ζημίας τινὰς εἰς Σαγκροῖ καὶ ἄλλα χωρία. Αἱ πράξεις αὐταὶ ἠνάγκασαν τοὺς προκρίτους νὰ πέμψωσιν ἐπιστολήν, γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ Πατρὸς Ροβέρτου, πρὸς τὸν κ. Creveliers, δι' ἧς ἐκθέτοντες αὐτῷ τὰ συμβάντα ἐκήρυσσον συνάμα ὡς πρωταίτιον ὧν, τὸν καπετὰν Δανιήλ. Ὁ Creveliers ἔγραψεν, εἰς ἀπάντησιν, πρὸς τὸν Πατέρα Ροβέρτον, τῇ 18, δι' ἐπίτηδες λέμβου, ὅτι ἐκράτει τὸν Δανιήλ καὶ ὅτι ἂν ἐπεθύμει ἠδύνατο νὰ τῷ ἀποστείλῃ αὐτόν διὰ νὰ τὸν κάμωσιν ὅτι ἠθελον.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀνταπήντησαν, ὁ δὲ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐξαπέστειλε Παπικὸν ἀφορισμὸν κατὰ τοῦ ρηθέντος πλοίαρχου Δανιήλ, ἵνα δημοσιευθῇ εἰς Πάρον καὶ τοιχοκολληθῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Καταπολιανῆς καὶ ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν Ναούσῃ. Τούτου γνωστοποιηθέντος εἰς τὸν ρηθέντα Δανιήλ, εὐρισκόμενον τότε ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ κ. Creveliers, ἀπήντησεν ὅτι προετίμα ν' ἀποθάνῃ εἰς τὸ στόμιον ἑνὸς πυροβόλου ἢ νὰ ὑποστῇ τὴν προσβολὴν ταύτην καὶ ὅτι προσεφέρετο νὰ πληρώσῃ κάλλιον τὴν ζημίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμε μετὰ τῆς γαλιότας του.

Τούτο ἠνάγκασε τὸν κ. Creveliers νὰ πέμψῃ ἐπίτηδες λέμβον εἰς Νάξον, τὴν 21 τοῦ μηνός, διὰ ν' ἀναστειλῇ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀφορισμοῦ. Διὰ τῆς αὐτῆς λέμβου ἀρίκειτο εἰς Νάξον χάριν τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως εἰς Ἰησοῦτης, ὁ P. Pierre, ὅστις ἔφερε πλείστας ἐπιστολάς τῶν πλοίαρχων ἀφορώσας τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν.

Ἐπὶ τούτῳ συνήλθον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πάντες οἱ πρόκριτοι καὶ οἱ Ἰησοῦται — πλὴν

(1) Χωρίον τοῦ δήμου Βίβλου ἀπέγον περὶ τὴν μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τῆς πόλεως Νάξου.

τῶν Καπουτσίνων ἦσαν ἐκτὸς τῶν τοιοῦτων συνελεύσεων ὡς ὑπερασπισθέντες τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τοὺς ἱερεῖς, κατὰ τῶν προκρίτων εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ χαρατσίου — (1), καὶ ἀπεφασίσθη νὰ μεταβῶσιν εἰς Πάρον πρὸς ἀντάμωσιν τοῦ κ. Creveliers ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ κ. Πρόξενος καὶ ὁ Πατὴρ Ροβέρτος. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, 21, ἀνεχώρησαν οὗτοι διὰ τὴν νήσον ταύτην, ὅπου, γενόμενοι δεκτοὶ παρὰ τοῦ κ. Creveliers, εἶπον αὐτῷ ὅτι ἤρχοντο Ἀ' ἐκ μέρους τοῦ Πάπα, Β' ἐκ μέρους τοῦ Βασιλέως καὶ Γ' ὡς μάρτυρες. Συνεβίβασαν τὴν ὑπόθεσιν δι' ἐγγράφου τὸ ὅποιον ἔκαμε πρὸς αὐτοὺς ὁ πλοίαρχος Δανιήλ δι' οὗ ὑπεχρεοῦτο οὗτος νὰ πληρώσῃ ἐξακόσια γρόσια δι' ἀποζημιώσιν τῆς φθορᾶς τὴν ὁποίαν ἐνδεχόμενον νὰ ἔκαμεν εἰς Νάξον. Ὁ κ. Miserere, ἔμπορος Γάλλος, ἐζήτησε ἐγγύησιν δι' ἑαυτόν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν ἠθέλει πληρώσει, προσέτι δὲ καὶ δι' ὅλας τὰς ζημίας τὰς ὁποίας ἠθέλει τυχόν ὑποστῆ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὴν νήσον Νάξον. Ὁ Δανιήλ ὑπεσχέθη νὰ πληρώσῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποσότητα ἀπὸ τὰς πρώτας λείας τὰς ὁποίας ἠθέλει κάμει ἔστω καὶ εἰς ἐμπορεύματα, ὄντα τῆς ἀρεσκείας τῶν Ναξίων, εἰ δ' ἄλλως, νὰ πληρώσῃ τὴν ῥηθείσαν ποσότητα τοῖς μετρητοῖς ἐν διαστήματι ἑνὸς ἔτους. Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος εἶναι ἐκ τῶν τυχοδιωκτικῶν συμβιβασμῶν τῶν Ἰησοιτῶν ἐκ τῶν ὁποίων οὐδὲν ποτὲ θέλει ληφθῆ. [κώδικος σελ. 135-136].

1677.

Τῇ 1 Φεβρουαρίου, δύο γαλιόται τοῦ Creveliers κυβερνώμεναι ὑπὸ τοῦ Falao καὶ Μιχαὴλ Μανιότου ἔφθασαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ λιμένι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἔλαβον τὰ ὄπλα διὰ νὰ ὑπερασπίσωσι ἑαυτούς. Οἱ πειραταὶ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ προξενήσωσιν κακὸν τι εἰς τὸ φρούριον, ἀλλ' ὁ Αἰδ. Πατὴρ Σεραφεῖμ de Riom ἔφθασεν ἐκ Ναούσης, προέλαβε τὸ κακὸν καὶ συνεβίβασε τὰ πάντα. . . . [σελ. κώδ. 150].

1678.

Αἰχμαλωσία τοῦ Βοεβόνδα ὑπὸ τῶν πειρατῶν.

Τὴν 26 Αὐγούστου ἀρίκοντο ἐνταῦθα οἱ κύριοι d' Antrichaux ἱππότης servant τῆς Μάλτας, ὁ κ. Creveliers καὶ ὁ καπιτὰν Pietro S^{to} πειραταί, διὰ νὰ συλλάβωσι τὸν βοεβόνδα καὶ τοὺς ἄλλους Τούρκους οἵτινες εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς νήσου. Ἐσχημάτισαν τρία σώματα φρουρᾶς ἦν ἔθεσαν εἰς τὰς τρεῖς πύλας τοῦ φρουρίου καὶ ἔμειναν ἐπὶ 8 ἡμέρας.

Οἱ τρεῖς πλοίαρχοι ἀπεβίβασθησαν ἀλλὰ μὴ εὐρόντες τοὺς Τούρκους οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἐξαπέστειλαν ἑκατὸν πενήντην ἀνδρας διὰ νὰ συλλάβωσιν αὐτούς. Ὁ κ. Creveliers μετέβη αὐτοπροσώπως καὶ τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου, 27 Αὐγούστου, οἱ δύο ἀδελφοὶ ἦτοι ὁ Βοεβόνδας καὶ ὁ Ἀλῆ Chèlibi συνελήθησαν πέραν τῶν Βόθρων (2) εἰς μέρος ἐνθα ἐκρύβθησαν. Συλληφθέντες ὠδηγήθησαν τὴν πρωίαν τῆς Κυριακῆς εἰς

(1) Περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης τοῦ Χαρατσίου θὰ γράψωμεν ἐκτενῶς ἐν ἄλλῃ διατριβῇ.

(2) Χωρίον τοῦ δήμου Κορωνίδος.

Ἀπειρανθον⁽¹⁾, κατόπιν εἰς Χαλκί⁽²⁾ εἰς τὸν πύργον τοῦ.⁽³⁾.

Συνελήφθησαν πρὸς τούτοις δώδεκα ἄλλα πρόσωπα ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παῖδες Τούρκοι. Συνελήφθη καὶ ὁ Κουσεῖνης σύζυγος τῆς θυγατρὸς τῆς κυρίας Μπενετίνης Κορονελίσσας συζύγου τοῦ ἀποθανόντος Γεωργάκη Γιράρδη συζευχθείσης κατὰ πρόωτον μεθ' ἐνὸς Καδῆ ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀπέκτησε τὴν κόρην ταύτην. Ὁ Κουσεῖνης ἀπηλευθερώθη διὰ τῶν παρακλήσεων πλείστων μεσιτευσάντων ὑπὲρ αὐτοῦ. Οἱ πειραταὶ ἐπέφερον μεγάλας ζημίας εἰς Χαλκί καὶ εἰς ἄλλα πλησιόχωρα αὐτῶ μέρη. Οἱ Τούρκοι ὠδηγήθησαν εἰς τὰ πλοῖα τὴν Τρίτην, 30 Αὐγούστου, καὶ τὴν Παρασκευὴν, 2 Σεπτεμβρίου, ἀνεχώρησαν εἰς Ἀστυπάλαιαν οἱ πειραταὶ ἀρού ἤρπασαν πάνθ' ὅσα πράγματα εἶχεν ὁ βοεβόνδας ἐν Νάξῳ. Ἐπυρπόλησαν προσέτι τὰς οἰκίας τῶν Τούρκων ἐκεῖνων οὓς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συλλάβωσιν. Ἐρριψαν περὶ τὴν μεσημβρίαν τῆς πρώτης ἡμέρας 60 ὡς ἔγγιστα κανονιοβολισμοὺς διὰ νὰ ἐκφοβίσωσι τοὺς Τούρκους οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς τὰ ὄρη καὶ νὰ κάμωσιν αὐτοὺς νὰ πιστεύωσιν ὅτι κατέστρεφον οἱ πειραταὶ τὸ φρούριον τῆς Νάξου ἐξ αἰτίας τῶν. Οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα λέγουσιν ὅτι οἱ Νάξιοι ἔγραψαν πρὸς τοὺς πειρατὰς νὰ ἔλθωσι καὶ συλλάβωσι τοὺς Τούρκους, ὠνόμασαν δὲ ὠρισμένως καὶ τινὰς τῶν γραψάντων⁽⁴⁾ [κώδικος σελ. 161].

1679

Τὴν 7 Ὀκτωβρίου ἐμάθομεν τὴν εἰδησιν τῆς καταστροφῆς τοῦ πλοίου τοῦ κ. Creveliers, διαστήμου πειρατοῦ, καταστάντος τὸ ρόδιον τῶν Τούρκων. Ἐπὶ τοῦ πλοίου ἦσαν πλέον τῶν 200 ἀνδρῶν καὶ ἀπωλέσθησαν πάντες ἐκτὸς εἰκοσιν ἢ τριᾶκοντα. Τὸ συμβῆν τοῦτο ἐπῆλθεν ἕνεκα βραπίσματος ὅπερ ὁ πλοίαρχος Creveliers ἔδωκεν εἰς τινὰ τῶν ἑαυτοῦ ἀξιωματικῶν ἢ ὑπηρετῶν ἀξιωματικῶν ὀνόματι Ἀδάμ ἄνθρωπον κακόν, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε ἀπηνήθη τὴν θρησκείαν αὐτοῦ καὶ ἐγένετο Τούρκος. Ἐχὼν οὗτος τὴν ἐλευθερίαν νὰ κατέρχεται ἐν τῇ πυριτιδαποθήκῃ ἔθεσεν ἐν αὐτῇ μίαν θρυαλίδα ἣτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον καιομένη τῷ ἔδωκε καιρὸν νὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου καὶ σωθῆ. Τὸ πῦρ μεταδοθὲν περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς Κυριακῆς πρὸς τὴν Δευτέραν, 25 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὸ νέον, ἀνετινάχθη εἰς τὸν ἀέρα τὸ πλοῖον ὅπερ ἔφερε

(1) Πρωτεύουσα τοῦ ὁμωνύμου δήμου.

(2) Ὁμοίως τοῦ δήμου Τραγαίας.

(3) Δυσανόγνωστος ἢ λέξις.

(4) Διὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ταύτην τοῦ βοεβόνδα ὑπὸ τῶν πειρατῶν εὐρον, φαίνεται, οἱ Νάξιοι περιπλακῆς μετὰ τῆς Πύλης πρὸς ἐξομαλύνειν τῶν ὁποίων ἐδέχθη νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀπεσταλμένοι ἐκ μέρους τῶν κοινοτήτων τῆς νήσου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς ἐπομένης σημειώσεως κατακεχωρισμένης ἐν σελίδι 172 τοῦ κώδικος: «Τὴν 14 [Μαρτίου 1680], Κυριακὴν τῶν Βαῶν ἀνεχώρησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ κ. Πρόξενος [τῆς Γαλλίας ὅστις ἦν ὁ Χρυστίνος Κορονέλος], διὰ νὰ ἐξομαλύνῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ αἰχμαλωτισθέντος βοεβόνδα ὁ Πρόξενος μετέβη μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ φρουρίου καὶ τῶν χωρίων ἤτοι τοῦ κ. Γεακουμάκη Μαλατέστα καὶ τοῦ Οἰκονόμου τῶν χωρίων. Ὁ Μπούργος δὲν [ἀπέστειλεν ἀντιπρόσωπον].»

πλέον τῶν 40 τηλεβόλων, καὶ οὕτω ἐτελεύτησεν ὁ διάσημος καὶ ἐπιφανὴς Creveliers μετὰ δύο ἀδελφῶν αὐτοῦ. [σελ. κώδικος 166-167].

Ὁ Sauger σημειοῖ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Creveliers συνέβη «ἡμέραν τινὰ τοῦ ἔτους 1678», ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προφανῶς ἐσφαλμένον διότι, πλὴν τῆς ἀνωτέρω σημειώσεως ἣτις ἀκριβῶς ὀρίζει ὅτι τὸ οἰκτρὸν αὐτοῦ τέλος ἐπῆλθε κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1679, εὐρηται ἐν σελίδι 165 τοῦ αὐτοῦ κώδικος καὶ ἑτέρα σημειώσις καθ' ἣν ὁ Creveliers εὐρίσκειτο ἐν Νάξῳ τὴν 19 Ἀπριλίου 1679.

Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς προσετίθησεν ὅτι τὸ συμβῆν ἔλαβε χώραν ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἀστυχαιᾶς ὅπου ὁ Creveliers προσορμισθεὶς μετὰ τὸ πλήρες λαφύρων πλοῖον αὐτοῦ καὶ δύο γαλιστῶν ὧν ἐκάστης τὸ πλῆρωμα συνέκειτο ἐκ 250 ἀνδρῶν, ἀνέμενε τὴν διάβασιν ἐμπορικῶν στολισκῶν διευθυνομένου ἐξ Ἀλεξανδρείας εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως ἐπιπέσει καὶ λεηλατήσῃ αὐτόν ὅτι δὲ τὸ σῶμα τοῦ Creveliers εὐρέθη ἐντελῶς ἠκρωτηριασμένον εἰκοσι βήματα μακρὰν τοῦ λιμένος.

Ἐν Νάξῳ.

MIX. IAK. ΜΑΡΚΟΠΟΛΙΣ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἐξουδετερώσις τῆς γαϊθῶσος τοῦ πικροῦ καὶ τοῦ γλυκέος.

Ὁ κ. Τσουντζ, καθηγητῆς τοῦ ἐν Βερολίῳ γεωργικῶν Πανεπιστημίου, παρουσίασεν ἐσχάτως εἰς τὸν ἐκεῖ ἱατρικὸν σύλλογον τὰ φύλλα λίαν ἐνδιαφέροντος φυτοῦ «Gymnema Sylvestris».

Τὸ θέμα τῆς ἀνακινώσεως τοῦ κ. καθηγητοῦ ἦτο «περὶ τῶν μέσων πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς θρέψεως». Εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι πολλὰ οὐσία, εἰς ὧν τὴν χημικὴν ἐνέργειαν ἀποδίδουσι συνήθως τὸ βλαβερὸν ἢ ὠφέλιμον διὰ τὸν ὄργανισμὸν, ἐνεργοῦσι κυρίως ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, εἰσαγόμενα διὰ τῶν εἰσόδων τῆς χωνευτικῆς συσκευῆς ἡμῶν. Πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐγένοντο ἤδη, ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην, ἀξιοσημειώτοι παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ λεγόμενα ζυμελικά, ἅτινα ἐνέχονται εἰς τινὰ πνευματώδη ποτὰ. Ἐνόμιζον ἔως τότε ὅτι τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τῶν ποτῶν τούτων, οἱ ἔμμετοι, οἱ κεφαλίπνοι κλπ. προήρχοντο ἐκ τῶν ζυμελαίων ἐκεῖνων. Ὅτε ὅμως εἰς τῶν ἐρευνητῶν, διαφωνῶν ὡς πρὸς τοῦτο, ἔλαβε τὰ ζυμελικά ταῦτα ὅλως καθαρὰ καὶ τὰ ἐχρῶν ἡμῶν εἰς διαφόρους ἐπανειλημμένως ἐντὸς κλειστῶν καψυλλίων ἐκ γαλατίνης, οὐδὲν δυσάρεστον ἀποτέλεσμα ἐπῆλθε, τὰ δὲ ἔλαια ἐχωνεύθησαν, ὑπὸ τῶν λαβόντων αὐτὰ, ἐξάριετα. Πρόκειται λοιπὸν ἐνταῦθα βεβαίως καὶ ἀσφαλῶς περὶ ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν γευστικῶν νεύρων ἴσως δὲ καὶ τῶν ὁσφραντικῶν, προκαλουμένης ὑπὸ τῶν δυσώμων καὶ κακῶν γεῦσιν ἐχουσῶν οὐσιῶν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μετὰ τὸν κρεατοζωμὸν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οὗτος δὲν ἐνέχει καρδιακὸν δηλητήριον οὐδὲ ἄλλην οὐσίαν ἐπιδρῶσαν διεγερτικῶς ἐπὶ τῆς καρδίας· δυνάμεθα λοιπὸν ν' ἀποδώσωμεν τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐρεθισμοῦ τῶν γευστικῶν νεύρων.

Ἐδῶ παύει ἡ παρένθεσις, ἐπανερχόμεθα δὲ εἰς τὸ κύριον θέμα. Ἡ ἐνέργεια τῶν φύλλων τοῦ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντος φυτοῦ, ἐξ ὧν παρασκευάζεται ἐγγυμα

ἈΝΑ ΤΟ ἈΣΤΥ

— Ὁ Ρωμαῖος τοῦ Σουρή! Ὁ Ρωμαῖος!

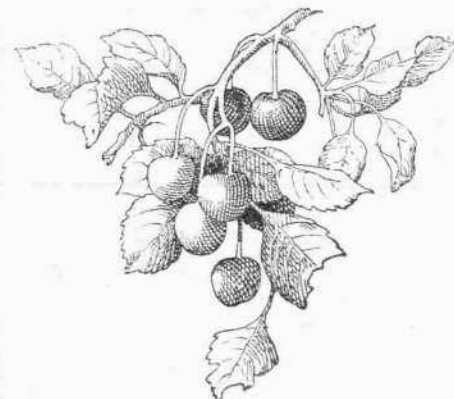
Ἀντήχησαν πάλιν ἀνά τὸ Ἄστυ διόχοροι αἱ φωναὶ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν καὶ ἐπρόβαλεν εἰς τὸ μέσον μετὰ τριήμερον ἔκλειψιν ὁ ξύλινος Φασουλῆς, ὁ διασπείρων ὡς μάχος τὴν εὐθυμίαν. Καὶ ἐπέπεσαν οἱ ἄστοι κατὰ τοῦ δροσεροῦ, τοῦ νωποῦ ἐμπορεύματος, τόσον ζηλευτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ θερινοῦ καύσωνος, καὶ τὰ φύλλα τῆς ἐμμέτρου ἐφημερίδος ἐξηνητλήθησαν ἐντὸς ὀλίγων ὥρων, διασκορπισθέντα παντοῦ, μεταξὺ τῶν πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας καὶ φύλου ἀναγνωστῶν του, τοὺς ὁποῖους ἀδελφόνει ἢ κοινῇ εὐθυμίᾳ, ὁ γέλως τὸν ὅποιον προκαλεῖ ἢ εὐτράπελος μούσα τοῦ κ. Σουρή. Τὰ δύο πρῶτα φύλλα τῆς νέας ταύτης περιόδου ἀφιερωμένα, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει διαμονὴν τοῦ Φασουλῆ, εἶνε πράγματι ἐκ τῶν φαιδρῶτερων τῆς ὅλης σειρᾶς τοῦ Ρωμαῖοῦ, ἐμπνευσθέντα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου καὶ τῆς τύρβης ἐκ τῶν ἐξόχων εἰκόνων τῆς μεγαλοπύλης καὶ καταστρωθέντα εἶτα εἰς τὴν ἡσυχον γωνίαν τοῦ Φαλήρου, τὴν τόσον ποιητικὴν.

+

Ἐκαμην ἐντύπωσιν καὶ ἐπροκάλεσε κρίσεις καὶ σκόλια πολλὰ εἰς τὸν τόπον ἐγκλημα ἀδελφοκτονίας, ἕνεκα λόγων τιμῆς, τελεσθῆν πρό τινων ἡμερῶν ἐν Ἀθήναις. Ὁ Ἀντώνιος Λουκίπουλος, τηλεγραφικῶς δικνομεὺς ἀνεκάλυψε μετὰ πολυτελεῖς ἐρεῦνας τὴν ἀδελφὴν τοῦ Θεόπιστην, τῆς ὁποίας εἶχε χάσει τὰ ἔγνη, ἀφ' οὗτο παρεκτραπέσεια ἠκολούθησε τὸν πρῶτον ἐραστὴν τῆς ἐκ τῆς οἰκίας ὅπου ὑπηρετεῖ ἐν Μεσολογγίῳ. Ἐκρύπτετο ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα Μαρινῶ καὶ τῆς ἐσχάτης ἀπωλείας πλείον, ἦτο ἐρωμένη ἐνδὲ φοιτητοῦ. Ἀμέσως ὁ Ἀντώνιος καλεῖ τὸν μικρότερον ἀδελφόν του Ἰωάννην, ὑπηρετῶν κεραιεῖον ἐν Λαυρίῳ. σπεύδει ἐκεῖνος νὰ ἔλθῃ καὶ ἀπὸ κοινοῦ συσκαφθέντες οἱ δύο ἀδελφοὶ καταδικάζουν εἰς θάνατον τὴν ἀτιμάζουσαν αὐτοῦς. Ἡ ἐκτέλεσις ἀνετέθη εἰς τὸν μικρότερον, νέον εἰσοκατῆ, τὸν ὅποιον δὲν ἐγνώριζε διόλου ἢ Θεόπιστη. Παρουσιάσθη πρὸ αὐτῆς ὡς ἐραστῆς καὶ κατώρθωσε νὰ τὴν παραλάβῃ μαζὶ τοῦ τὴν νύκτα ἐφ' ἀμάξης. Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ Γουδί, ὁ Ἰωάννης ἀπέπεμψε τὸν ἀμαξῶν, μείνας δὲ μόνος μετὰ τὸ θυμὰ του, ἐνέπηξε τὴν μάχαιράν του δωδεκάκις εἰς τὰ στήθη τῆς ἀδελφῆς του καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ἡ χεὶρ τοῦ ἐκδικητοῦ τῆς οἰκογενειακῆς τιμῆς ἔτρεμε, τὰ τραύματά του ἦσαν ἐλαφρά, ἐπιπόλαια καὶ ἡ ἄτιμος ἐδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ. Ὁ κκοῦργος καὶ οἱ συνένοχοί του εὐρίσκονται ἤδη εἰς χεῖρας τῆς ἐξουσίας.

+

Ἡ «Διονυσία» τὸ συγνηθικὸν δρᾶμα τοῦ Δουμᾶ υἱοῦ, τὸ ὅποιον ἐδίδαξε τὴν π. Κυριακὴν ὁ θίασος Μένανδρος, προσέβλησε κόσμον πολύν. Ἡ φήμη τῆς Δδος Βερωῆν εἰς τὸ δρᾶμα τοῦτο—καθὼς ἐφάνη—ἦτο μεγάλη, ἡ ἀλήθεια δὲ εἶνε ὅτι ἡ καλλιτέχνις ἐδεῖ-

χθῆ ἀνταξία τῆς φήμης τῆς. Δύο εἶνε αἱ ἐξοχώτεροι στιγμαὶ τοῦ ἔργου: ἡ πρὸς τὴν Μάρθαν ἀποστροφή τῆς Διονυσίας, διαβεβαιούσης αὐτὴν ὅτι θὰ τὴν σώσῃ ἔστω καὶ μὲ θυσίαν τῆς τιμῆς τῆς (β' πράξις), καὶ ὁ μετὰ τοῦ κόμητος Βαρδάν διὰ λόγους ἐν τῇ γ', ὁ θαυμάσιος ἐκείνος διὰ λόγους τῆς ἐξομολογήσεως. Καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας στιγμάς ἡ δεσποινὴ Βερῶνῃ κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ὅλην τὴν συγκλίνησιν τοῦ πραγματικοῦ. Ἄν ἡ συγκίνησις αὐτῆ μετρᾷ τὴν ἀξίαν τῆς ἠθοποιού, βεβαίως ἡ Δνίς Βερῶνῃ εἶνε ἐκ τῶν ἐξοχωτέρων μᾶς ἠθοποιῶν, ἀφ' οὗ σπανίως εἴδομεν ἐν τῇ ἑλληνικῇ θεάτρῳ τόσῃ συγκίνησιν. Εἰς τὴν β' πράξιν ὅταν ἀνεσήκωσε τὴν φωνήν, φρικιαστικὰ διετρεξε τὸ ἀκροατήριον καὶ τὰ χειροκροτήματα ἐξερράγησαν ἀκράτητα εἰς τὴν γ' πράξιν δὲν ἔμεινεν οὔτε εἰς ὀφθαλμοὺς ἀδάκρυτος. Ἐν γένει ἡ ὑπόκρισις τῆς Δδος Βερῶνῃ κατεγογγύευσεν, ἑσπερέωσε δὲ καὶ μετὰ τὴν τῶν μᾶλλον ἀδιαιτάτων τὴν ὑπόληψιν τῆς ἠθοποιού, αἱ περὶ τῆς ὁποίας προλήψεις ἤρχισαν νὰ καταρρέουν, ἀφ' οὗτοῦ ἐφάνη πρὸ τοῦ πολλοῦ κοινού, ἐν θερινῷ θεάτρῳ, παίζουσα ρόλους τινὰς δυνατοῦς μὲ γνώσιν καὶ τέχνῃν ὑπερβάσκειν ὅλων τὰς ἐλπίδας. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πρόσωπα τοῦ θιάσου, ἰδίᾳ ὁ κ. Ταβουλάρης καὶ ὁ κ. Ζάννος, ἐπέτυχον ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν Διονυσίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ θιάσος Μένανδρος εἶνε ἀξιὸς συγχαρητηρίων.

Δὲν ἦτο ἀκόμη εἰκοσαετίς. Ὀρφανὴ κόρη τοῦ λαοῦ, Πολυξένη Μαραμαχὴ ὀνομαζομένη, δὲν εἶχαν ἄλλην ἱστορίαν ἐκτὸς τοῦ ἔρωτός τῆς—κοινὴ ἱστορία!—πρὸς νέον τινὰ ξυλουργόν. Αἱ μετ' αὐτοῦ σχέσεις τῆς ἦσαν πλέον τοιαῦται, ὥστε ὁ γάμος τῶν καθίστατο ἀναπόφευκτος ὅχι μόνον ἕνεκα λόγων αἰσθηματικῶν ἀλλὰ καὶ κοινωνικῶν. . . Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἔχουσα σκοποὺς νὰ ὑπανδρεύσῃ τὴν Πολυξένην μετ' ἄλλου καλλιτέρου ἠρνήθη ἀπολύτως νὰ τῆς δώσῃ τὸν ξυλουργόν, ὁ ὅποιος, ἴσως προσβληθεὶς ἐκ τῆς ἀρνήσεως τῆς μητρὸς, εἶχε παύσει ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν νὰ γράφῃ καὶ πρὸς τὴν ἐρωμένην του. Ἐκ τῶν λόγων τούτων κινήθησιν ἡ Πολυξένη ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν βίον τῆς καὶ μίαν ἡμέραν λαβοῦσα ἰσχυρὰν δόσιν στρυχνίνης ἀπέθανε μετὰ ἡμισείας ὥρας φρικτῶν ἀγωνιῶν. Μόνῃ εὐρεθεῖσα πρὸ τοῦ σπαρκακτικῶν θεάματος ἡ ταλαίπωρος μήτηρ, ἔπεσε παράφορος ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς θυγατρὸς τῆς ἐκβάλλουσα λυγμούς καὶ κλοῦσα εἰς βροχίαιαν. Ἀλλ' ὅταν ἀνηγέρθη ἐκαίθηεν ἦτο πλέον παράφρων. . .

Δὲν εἶνε ὑπόθεσις δράματος. Συνέδη πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐν ὁδῷ Βουλγαρῆ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Ἰάστουνομικτοῦ τμήματος.

Εἰς ἐν ὑποδηματοποιεῖον:

Ἡ ὑπέρητρις.—Ἦλθα νὰ διαλέξω κανένα ζευγάρι παπούτσι γιὰ τὴν κοκινίτσα Φρόσω.

Ὁ ὑποδηματοποιὸς.—Καὶ τί ποδᾶρι ἔχει ἡ κοκινίτσα Φρόσω;

Ἡ ὑπέρητρις.—Μεγάλο βέδαικα. Ἄν εἶχε μικρὸ θὰ ἔρχονταν ἡ ἰδίκα.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἀπὸ μηνῶν ἤδη, ἕνεκα τοῦ γνωστοῦ οἰκογενειακοῦ σκανδαλοῦ τοῦ Βυλοῦ, ἡ Ἐπιθεώρησις τῶν δύο Κόσμων μένει ἄνευ διευθυντοῦ. Κατὰ τὰς τελευταίας ἐκ Παρισίων εἰδήσεις, ὅχι μόνον ἡ κυρία Βυλοῦ δὲν συγκρατεῖται νὰ συνδιαλλαγῇ πρὸς τὸν ἄπιστον σύζυγόν τῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς του, ὁ ἀκαδημαϊκὸς Παχιερὸν δὲν θέλει νὰ τὸν ἴδῃ, ὥστε ὀριστικῶς πλέον ὁ Βυλοῦ δὲν θάναλῶθι τὴν διεύθυνσιν τοῦ μεγάλου περιοδικοῦ. Προσεγγὼς συγκροτεῖται γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων, ἐκ τῶν ὑποψηφίων δὲ διευθυντῶν δύο συγκεντροῦσι τὰς περισσοτέρας ἐλπίδας: Ὁ Βαλερὺ Ραδώ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Παχιερὸν καὶ ὁ Βρουνατιέρ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῆς κυρίας Βυλοῦ.

— Ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ ὁ καθηγητῆς Λούσιγγεν, ἑλληνοστῆς ἐκ τῶν κορυφαίων. Ὡς δείγμα τῆς ἐλληνομαθείας του, τὸ γνωστὸν περιοδικὸν Ἀκαδημία δημοσιεύει ἐπίγραμμα συνταχθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν.

Ἐπιστημονικά

Ἡ γγῆλθη τῆς λεγγραφικῶς ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ Σαρκώ. Ὁ διάσημος νευρολόγος ἐγεννήθη ἐν Παρισίῳ τῷ 1825, ἐγένετο δὲ διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς τῷ 1856. Τῷ 1862 προσεκλήθη εἰς τὸ θεραπευτήριον τῶν φρενοβλαβῶν τῆς Σαλπετριέρης. Τακτικὸς καθηγητῆς τῆς πάθολογικῆς Ἀνατομίας ἐγένετο τῷ 1873 τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐξελέγη μέλος τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Σαρκώ, ἐπιδοθεὶς κυρίως εἰς τὴν μελέτην τῶν νευρικῶν νοσημάτων, προήγαγε σπουδαίως τὸν κλάδον τούτων τῆς ἰατρικῆς, εἰς αὐτὸν δὲ ὀφείλεται ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ὑπνωτισμοῦ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ ἡ τόσον ἐνδιαφέρουσα ἐξέτασις τῶν πολυπλόκων αὐτοῦ φαινομένων, ἡ καταστήσασα παγκόσμιον τὸ ὄνομα τοῦ γάλλου σοφοῦ.

— Τὴν παρελθούσαν ἐβδόμηδα τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Βερολίνου εἰώρτασε τὰ γενέθλια τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Γ'. Κατὰ τὴν τελετὴν λαβὼν τὸν λόγον ὁ ἐπίτιμος αὐτοῦ πρῶτανις καὶ περιώνυμος καθηγητῆς Φίρχωβ εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ ζήτημα τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, ὀριμύτατα κατενηγεί ἐναντίον τῶν ἀντισημιτιστῶν. « Ἡ καθ' ἡμᾶς γενεά—εἶπεν—ἵσταται ἄσπλος ἐνώπιον τοῦ αἰνίγματος τοῦ ἀντισημιτισμοῦ. Οὐδεὶς γνωρίζει ποῖος εἶνε ἀκριβῶς ὁ σκοπὸς του καὶ μολοντούτο, ἴσως ἕνεκα τούτου, γοητεύει τὴν ἐκπαιδευμένην νεότητά. . . Ἐκείνος μόνον ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν ἱστορίαν τῆς φυσικῆς φιλοσοφίας δὲν ἐκπλήσεται ἀπὸ τοιαῦτα φαινόμενα. Τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τείνει πάντοτε εἰς τὸ νὰ ἐξέρχεται ἐκ τῆς μαθητρῆς ὁδοῦ τῆς κανονικῆς σκέψεως καὶ νὰ μεταπηδᾷ εἰς τὸ ἔδαφος τῶν ὕπτασιῶν καὶ τῶν ἀνευροπολήσεων».

— Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίασιν τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν, μίαν μόνον ἐγένετο ἀνακοίνωσις, ἐκ μέρους τοῦ κ. Λωδελλ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτός ἐπὶ τῶν φαινομένων τῆς φυσικῆς ζωῆς. Τὰ νέα πειράματα τοῦ βοτανικοῦ ἀφοροῦσι εἰς τὰς ἐγγρούς ἐπιφανείας τῶν φυτῶν. Ἀναθρέψας διχόφωρα φυτὰ εἰς τὸ φῶς καὶ ἄλλα εἰς τὸ σκότος ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας θερμοκρασίας, ἀερισμοῦ, ὑγρασίας κτλ. παρετήρησεν ὅτι τὰ χρώματα εἶνε ἀσυγκρίτως ζωηρότερα ὑπὸ τὸν ἥλιον. Οὕτω καυλός, τοῦ ὁποίου τὸ πρὸς τὸν ἥλιον μέρος εἶνε ἐρυθρόν, μόλις χρωματίζεται μένον ὑπὸ σκιάν. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐπίσης αὐξάνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνθῶν, ὅπως τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὴν ζωηρότητα.